

Verneplan for Sølen

1 FORSLAG

Miljøverndepartementet legger med dette fram forslag til Verneplan for Sølen. Forslaget omfatter opprettelse av Sølen landskapsvernområde i Rendalen kommune i Hedmark fylke. Området har et areal på ca. 456,4 km². Ca. 27,4 km² (6 prosent) av arealet ligger på statlig grunn.

1.1 Hjemmelsgrunnlag

Det foreslåtte landskapsvernområdet er et natur- og kulturlandskap med både økologiske, kulturelle og opplevelsesmessige verdier som er knyttet til Sølenmassivet med omkringliggende arealer. Landskapsvernområdet skal bidra til å nå målene i naturmangfoldloven § 33, blant annet bokstavene a, d, e, f og g. På denne bakgrunn foreslås området vernet som landskapsvernområde etter naturmangfoldloven §§ 34 og 77, jf. §§ 36 og 62.

Vern av det foreslåtte området bidrar til å oppfylle nasjonale mål og internasjonale forpliktelser i St.meld. nr. 62 (1991-92) *Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge*, Prop. 1 S (2010-2011) for Miljøverndepartementet og i verdens naturvernunion (IUCN) og Biomangfoldkonvensjonen (CBD), jf. naturmangfoldloven § 46. Verneområdet skal bidra til å oppfylle nasjonale mål som bl.a. "Et representativt utvalg av norsk natur skal vernes for kommende generasjoner". Vernet vil også bidra til å oppnå det internasjonale målet om at over 15 % av Norges fastlandsareal vil bli vernet etter naturvernloven og naturmangfoldloven.

1.2 Naturmangfoldloven kapittel II

I henhold til naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og det skal framgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Forvaltningsmålene i §§ 4 og 5 trekkes også inn i skjønnsutøvingen.

De nevnte bestemmelser i naturmangfoldloven skal således inngå som en integrert del i skjønnsutøvingen ved saksbehandling av vernesaker etter naturmangfoldloven. Miljøkonsekvensene av vernet skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der

hensynet til det planlagte vernet og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies. Staten er grunneier i verneområdet, og prinsippene i §§ 8-12 gjelder da for den konkrete eiendomsforvaltningen, herunder for skjøtsel.

Etter § 8 i naturmangfoldloven skal offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig, bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger.

Miljøverndepartementet vil her anføre:

Kunnskapsgrunnlaget om naturforholdene i Sølen er innhentet i ulike registreringer og kartlegginger. Det vises her til Direktoratet for naturforvaltnings tilrådning 27. januar 2009. For en nærmere beskrivelse av naturmangfoldet i området vises det til kapittel 1.3 nedenfor, samt til "Verneforslag for Sølenområdet i Rendalen kommune, Hedmark – Høringsdokument med konsekvensutredning" (Fylkesmannen i Hedmark) datert april 2007.

Departementet har videre vurdert verneplanens effekt på nevnte naturverdier. For en beskrivelse av virksomhet som pr. i dag foregår i verneområdet, vises det til punkt 1.5 nedenfor. Vernebestemmelsene åpner for at en rekke av disse virksomhetene kan fortsette. For en del aktiviteter vil det gjelde ulik grad av restriksjoner, slik at naturverdiene får en økt beskyttelse. Ut fra den kunnskapen vi har om området, vil de aktivitetene som i henhold til verneforskriften vil kunne videreføres i landskapsvernområdet med liten grad av sannsynlighet ha noen særlig negativ innvirkning på artene, naturtypene og landskapselementene.

Vernebestemmelsene er til hinder for at det kan gjøres inngrep eller tiltak som i vesentlig grad kan endre eller virke inn på landskapets særpreg eller karakter. Departementet vurderer det slik at vernet med stor grad av sannsynlighet vil føre til en positiv utvikling for artene og naturtypene, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Departementet anser at den foreliggende kunnskap om arters bestandssituasjon og naturtypers utbredelse og økologisk tilstand i denne saken står i et rimelig forhold til sakens karakter, og anser at kunnskapsgrunnlaget i § 8 er oppfylt.

På denne bakgrunn er det departementets vurdering at det foreligger nok kunnskap om effekten av vernet, slik at føre-var-prinsippet ikke får særlig vekt i denne saken, jf. naturmangfoldloven § 9.

Gjennom forvaltningsplanen vil aktiviteter og virksomheter som kan tillates i området bli nærmere regulert innenfor rammen av naturmangfoldloven og verneforskriften, og regulering av den enkelte virksomhet og aktivitet vil kunne vurderes i forhold til samlet belastning i verneområdet.

Prinsippet i naturmangfoldloven § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning er dermed vurdert og tillagt vekt.

Prinsippet i naturmangfoldloven § 11 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver får ikke særlig betydning i denne saken ettersom vernet legger vesentlige begrensninger på hvilke tiltak som kan gjøres i området, og at de godkjente tiltakene ikke vil ha vesentlig negativ effekt på naturtyper, arter eller økosystem. Når det gjelder § 12, er det særlig lokaliseringalternativer som er aktuelt, bl.a. i forbindelse med tillatelser og dispensasjoner til traséer for motorferdsel og for lokaliseringer ved tillatelser til bygninger og anlegg.

1.3 Verneverdier

De viktigste verneverdiene som ligger til grunn for verneforslaget er knyttet til følgende forhold:

- Området er i Hedmarkssammenheng et unikt og særegent landskap med store naturkvaliteter og opplevelsesverdier, spesielt det karakteristiske Sølenmassivet med omkringliggende landskapsrom.
- Området har kvartærgeologisk verdifulle forekomster og landskapsformer. I tillegg finnes det forekomster og områder med betydelige verdier knyttet til kulturminner og kulturmiljøer, spesielt kulturminner knyttet til fangstvirkosomhet.

1.4 Trusler mot verneverdiene

Inngrep eller tiltak som i vesentlig grad kan endre eller virke inn på landskapet som helhet og elementer i landskapet som landskapsformer, geologiske forekomster og biologiske mangfold, vil være en trussel mot verneverdiene. Eksempler på slike inngrep eller tiltak/aktiviteter kan være nye bygninger, anlegg, vegbygging, skogsdrift og økt motorisert ferdsel.

1.5 Andre interesser

Reindrif

Hele planleggingsområdet for vern utgjør beite- og leveområder for den såkalte Rendalsrenen, som forvaltes etter reindrifens bestemmelse. Det finnes ikke tekniske anlegg av vesentlig omfang i terrenget knyttet til reindriften. Det er behov for bruk av snøscooter i deler av området vinterstid for å passe på at reinen ikke trekker ut av Rendal Renselskaps område.

Jordbruk

Ingen av de 32 setrene innenfor planleggingsområdet er i dag i tradisjonell drift med mjølkeproduksjon, og beiteomfanget er for tiden av relativt lite omfang.

Skogbruk

De arealene som er viktigst når det gjelder skogbruk, er holdt utenfor vernet. I landskapsvernområdet vil skogbruk være tillatt omtrent som i dag. Det aller meste av skogen innenfor det foreslåtte landskapsvernområdet har status som vernskog med hjemmel i skogbruksloven § 12. Etter denne bestemmelsen kan det gis forskrift om at

skog skal være vernskog når skogen tjener som vern for annen skog eller gir vern mot naturskader. Det samme gjelder blant annet områder opp mot fjellet der skogen er sårbar og kan bli ødelagt ved feil skogbehandling.

De største utfordringene i forbindelse med skogbruk i Sølenområdet er knyttet til å unngå unødig skjemmende og varige terrengskader i forbindelse med den motoriserte avvirkningen og uttransporten.

Lavsanking

Den næringsfattige lavfuruskoen som dekker store deler av verneområdet brukes i betydelig grad til innsanking av lav til produksjon av kranser og dekorasjoner. Det er behov for motorferdsel i forbindelse med uttransport av laven. Eksisterende vegnett benyttes, men noe transporteres ut ved kjøring i terrenget.

Friluftsliv og reiseliv

Området benyttes til friluftsliv. Blant annet drives det mye jakt og fiske. Det er flere merkede og umerkede stier i området, samt to områder der det kjøres opp skiløyper vinterstid.

Den turistmessige bruken av området er i hovedsak knyttet til tradisjonelle aktiviteter som jakt, fiske og fotturisme, dvs. aktiviteter som ikke krever tilrettelegging eller større anlegg. Fiske i Sølen sjøen er en viktig del av fisket. I deler av området er det relativt mange hytter, buer og setrer som både brukes privat og til utleie, spesielt knyttet til jakt og fiske. Mefurua fjellstue er sommeråpen og eneste betjente hytte. Området er vurdert å ha et utviklingspotensial med tanke på turisme, og det foreligger planer for dette innen eiendommen Utstu Lomnes.

Forsvaret

Vernet vil ikke være til hinder for Forsvarets lavflyging og militær operativ virksomhet.

Kulturminner

Det er registrert relativt mange kulturspor, herunder verdifulle kulturminner i området, spesielt anlegg knyttet til fangstvirksomhet. De eldste av disse anleggene kan være fra yngre steinalder (ca 3800 – 1800 f Kr) og bronsealder (1800 – 500 f. Kr).

Energiforsyning

Det er ikke kraftlinjer eller tilsvarende i det foreslåtte landskapsvernområdet.

2 SAKSBEHANDLING

2.1 Bakgrunn

Gjennomføring av denne verneplanen er en oppfølging av St. meld. nr. 62 (1991-92) *Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge* jf. Innst. S. nr. 124 (1992-93). Målet om å verne et representativt utvalg av norsk natur har seinere vært framhevet gjennom flere stortingsmeldinger og behandlinger i Stortinget, seinest i St. meld. nr. 26 (2006-2007) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand*.

2.2 Saksgang

Til å bistå Fylkesmannen i Hedmark i arbeidet med verneplanen, ble det i juni 2004 opprettet ei lokal referansegruppe (arbeidsgruppe) med representanter for grunneierne, rettighetshavere og Rendalen kommune. Melding om oppstart ble sendt på høring 4. mai 2004. I forbindelse med oppstart av planarbeidet ble det avholdt et åpent folkemøte i Rendalen 24. mai 2004. Fylkesmannen sendte verneforslaget på felles lokal og sentral høring 30. mai 2007. Høringsfristen ble satt til 30. september 2007. Fylkesmannen sendte sin tilråkning til Direktoratet for naturforvaltning 28. august 2008. Den 16. desember 2008 ble det avholdt et møte mellom Rendalen kommune og Direktoratet for naturforvaltning. Direktoratets tilråkning om verneplanen ble oversendt Miljøverndepartementet 27. januar 2009. Saken har vært på foreleggelse i departementene.

Miljøverndepartementet viser til at verneplanen er utredet i henhold til bestemmelsene i forvaltningsloven, naturvernloven, som var gjeldende under forberedelsen av vernesaken, og plan- og bygningsloven. Gjennom høringen er ulike interesser bredt belyst og vurdert. Det er ikke avdekket konsekvenser som krever ytterligere utredninger av samfunnsinteresser så som næringsvirksomhet, i samsvar med Utredningsinstruksen pkt. 2.3.2.

2.3 Forholdet til konsekvensutredninger

2.3.1 Utredningsprogrammet

Det er gjennomført konsekvensutredninger for å vurdere hvilke virkninger vernet vil få på ulike samfunnsinteresser. Konsekvensene er vurdert på grunnlag av tre alternative avgrensninger. I tillegg ble dagens situasjon med påregnelig utvikling uten vern, utredet. Det er utarbeidet følgende delutredninger: Landskap, Kvartærgeologi, Naturmiljø og biologisk mangfold, Kulturminner og kulturmiljø, Jordbruk, Skogbruk, Lavsanking, Reindrift, Jakt og fiske, Turisme, reiseliv og fritidsbebyggelse, Friluftsliv og Veianlegg og masseuttak.

2.3.2 Merknader til konsekvensutredningene

NHO Reiseliv mener at "Fjelltekstens" ambisjon om å legge bedre til rette for økt turistmessig bruk av verneområder og lokal verdiskaping ikke er drøftet på en tilfredsstillende måte i høringsdokumentet. Derfor bes det om at det foretas en mulighetsstudie og konsekvensanalyse for reiselivet og at verneforslaget sendes på ny høring når dette er gjort.

Fylkesmannen bemerker til NHO Reiselivs synspunkter at temaet turisme/reiseliv/ fritidsbebyggelse er rimelig godt behandlet i konsekvensutredningsdelen av høringsdokumentet også sett i forhold til andre næringer og brukerinteresser. Fylkesmannen er derfor ikke enig i at temaet ikke er drøftet på en tilfredsstillende måte. En vil også bemerke at temaet reiseliv og turisme vil bli et viktig tema i arbeidet med forvaltningsplan, særlig gjennom drøfting av problemstillinger knyttet til

bygninger og ferdsel i ulike former. Fylkesmannen vil derfor fraråde at det "foretas en ny mulighetsstudie og konsekvensanalyse for reiselivet" og at verneforslaget sendes ut på en ny høring etter at dette er gjort

Direktoratet for naturforvaltning støtter fylkesmannens vurdering.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets vurdering.

2.4 Planstatus

I kommuneplanen har Sølenmassivet status som landbruks-, natur- og friluftsområde (LNF-område). Innenfor grensene for det foreslåtte landskapsvernområdet finnes det to områder med vedtatt reguleringsplan etter plan- og bygningslovens bestemmelser. Et område ved Nysetra er regulert til byggeområde for fritidsboliger med hjemmel i plan- og bygningsloven (reguleringsplan av 30. januar 2003). Øvre Kløfte grustak er regulert til masseuttak (reguleringsplan av 30. november 2006 med endringer av 9. mai 2007). Fuggdalen naturreservat, opprettet 26. september 2008, grenser inntil det foreslåtte Sølen landskapsvernområde.

3 VIKTIGE ENDRINGER UNDER VERNEPLANPROSESSEN

3.1 Lovgrunnlaget

Verneplanen er forberedt i medhold av naturvernloven. Naturmangfoldloven trådte i kraft 1. juli 2009. Vedtaket i denne verneplanen skjer derfor i medhold av denne nye loven. Dette har ikke virkning på restriksjonsnivået og liknende i forhold til det som har vært på høring og som er behandlet i verneplanprosessen.

3.2 Endring i verneplanens arealomfang

Arealet som ble konsekvensutredet for vern var på 550 km². I dette arealet lå også områdene som nå utgjør Fuggdalen naturreservat og området som vil inngå i et eventuelt Steinfjellet naturreservat. Konsekvensutredningen omfattet ulike alternativer for avgrensning. Alternativ 1 omfattet i hovedsak hele utredningsområdet. Alternativ 2 (162,2 km²) omfattet selve Sølenmassivet, inkludert fjellene Tannvola og Tisvola. Alternativ 3 (486,6 km²) omfattet utredningsområdet minus Fuggdalen og området som vurderes for frivillig vern som Steinfjellet naturreservat.

Forslaget til verneplan som ble sendt på høring, omfattet et landskapsvernområde på ca. 475 km² og et naturreservat (Steinfjellet) på ca. 4,5 km². På bakgrunn av høringen er det foreslåtte landskapsvernområdets areal redusert med ca. 20 km² for å ta hensyn til ulike nærings- og bruksinteresser. Videre er det foreslåtte landskapsvernområdet utvidet med vel én kvadratkilometer pga. grensejustering i forbindelse med prosessen for opprettelse av Steinfjellet naturreservat. Forslaget til verneplan som nå foreligger, omfatter et landskapsvernområde på 456,4 km². Det vises for øvrig til kapittel 6.8.

3.3 Områder tatt ut av verneplanen etter høring

Planen som ble sendt på høring omfattet Sølen landskapsvernområde og Steinfjellet naturreservat. Skogområdet Steinfjellet er etter høring tatt ut av denne verneplanen for å arbeides videre med som et frivillig skogvern-område. Verneplanen for Sølenområdet omfatter derfor nå kun Sølen landskapsvernområde.

3.4 Endring av foreslått forskrift

Avveining mellom bruk og vern har ført til endringer i vernebestemmelser. Således er verneforslaget tilpasset andre brukerinteresser. Det er også gjort enkelte språklige og redaksjonelle justeringer i forskriften. Forskriftene er justert slik at de er tilpasset reglene i naturmangfoldloven. Det vises for øvrig til omtalen under kapittel 7.

4 FORVALTNING, ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Direktoratet for naturforvaltning tilrår at Rendalen kommune gis tilbud om å få delegert forvaltningsmyndigheten for det foreslåtte Sølen landskapsvernområde.

Direktoratet for naturforvaltning tilrår at en forvaltningsplan ferdigstilles snarest mulig etter et eventuelt vernevedtak.

Direktoratet for naturforvaltning peker på at omfanget av vern i dette området medfører behov for en styrking av oppsyns-, overvåkings- og skjøtselsaktivitet.

Miljøverndepartementet viser til at det etableres ny forvaltningsmodell for nasjonalparker og store verneområder, jf. Prop. 1 S (2009-2010). Dersom Rendalen ønsker forvaltningsansvaret for landskapsvernområdet, skal dette skje i samsvar med modellen skissert i budsjettproposisjonen. Naturmangfoldloven § 36 siste ledd stiller krav til at utkast til forvaltningsplan skal foreligge samtidig med vernevedtaket. Det foreligger et utkast til forvaltningsplan for Sølen landskapsvernområde.

Miljøverndepartementet viser til at utgifter til erstatninger og gjennomføring av erstatningsprosessen samt merking og oppsetting av skilt er dekket innenfor bevilgningen og tilsagnsfullmakten under kap. 1427 post 34. Den årlige budsjettmessige oppfølgingen av utarbeidelse av forvaltningsplaner og etablering av oppsyn og skjøtsel vil være avhengig av den økonomiske utviklingen og budsjettsituasjonen.

Det vises til nærmere drøfting i kapittel 6.6.

5 HØRING AV VERNEFORSLAGET

I tillegg til berørte grunneiere, rettighetshavere, lokale/regionale lag og foreninger, kommuner, fylkeskommunen og andre fylkesinstanser, har følgende organisasjoner og instanser hatt planen til uttalelse:

Kommunal- og regionaldepartementet, Statens landbruksforvaltning, Sametinget, Kommunenes sentralforbund, Forsvarsbygg, Statens Kartverk, Statens

navnekonsulenter, Riksantikvaren, Bergvesenet, Norges Geologiske Undersøkelser, Avinor AS, Luftfartstilsynet, Vegdirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Statkraft SF, Statnett SF, Statskog, Norges Bondelag, Norsk Sau og Geit, Norges Skogeierforbund, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norskog, Norges Fjellstyresamband, Norges Luftsportsforbund, Norges Naturvernforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norsk Botanisk Forening, Norsk Orkideforening, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Zoologisk Forening, Verdens Naturfond, Den Norske Turistforening, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådenes Landsforbund, Norges Idrettsforbund, Norges Orienteringsforbund, Norges handicapforbund, Reiselivsbedriftenes landsforening, Natur og Ungdom, Norges Miljøvernforbund, Villreinerådet i Norge, Norsk Biologforening, Sabima, Skogforsk, Norsk institutt for naturforskning, Universitetet i Oslo – Biologisk institutt, Universitetets naturhistoriske museer og botanisk hage og Universitetet for miljø- og biovitenskap.

Fylkesmannen mottok 53 høringsuttalelser.

Rendalen kommune går inn for et Sølen landskapsvernområde med avgrensning som vist i kommuneplanens arealdel 2000-2012, noe som tilsvarer alternativ 2 i konsekvensutredningen. Hedmark fylkeskommune ser positivt på opprettelse av et Sølen landskapsvernområde da dette betyr at både kulturminner og større, sammenhengende kulturmiljøer blir mindre utsatt for inngrep. Sametinget har ingen merknader til forslaget om opprettelse av Sølen landskapsvernområde.

Høringsuttalelsene blir nærmere omtalt og vurdert i kapittel 6 og 7.

6 MERKNADER TIL VERNEFORSLAGET

6.1 Generelle merknader

Sametinget, Den Norske Turistforening, Norsk Ornitologisk Forening, Interessegruppa Mer Villmark Nå, Hedmark Venstre, Hedmark fylkeskommune, Norsk Ornitologisk Forening avd. Hedmark, Naturvernforbundet i Midt-Østerdalen, Veslesetra seterlag, Grøndalen og Nøkkelåkjølen hytteområder, samt to grunneiere støtter forslaget om opprettelse av Sølen landskapsvernområde.

Hedmark Bonde- og Småbrukerlag, Rendalen skogeierlag, Åkrådalen seterlag, Skånborket Seterlag, Sølensjøen lotteierforening, Øvre Rendal Utmarksråd, Glommen Skog BA, Borregaard Skoger AS, Sølen Grunneierlag, Rendalen Kommuneskoger KF, Bertin Mømb's dødsbo v/Hilde Mømb, samt tre grunneiere påpeker at verneforslaget avviker sterkt fra rammene som er gitt i NOU 1986: 13 og St. meld. nr. 62 (1991-92). Det gis uttrykk for at fylkesmannen har gått langt utover sitt mandat, og det stilles derfor spørsmål ved gyldigheten av forslaget.

Sølen Grunneierlag, Rendalen Kommuneskoger KF, Bertin Mømb's dødsbo v/Hilde Mømb, samt tre grunneiere er misfornøyd med verneforslagets omfang, men mener at et landskapsvernområde med et areal som vist i gjeldende kommuneplan er akseptabelt. Viksetra v/Øystein Viken aksepterer landskapsvern etter de grensene som

kommunen foreslår, men gir uttrykk for at vern utover dette er unødvendig. Fjellveien Fiskevollen-Misterdalen er innforstått med at Sølenmassivet tas vare på og vernes, men kan ikke se nødvendigheten av å verne selve landskapsrommet i Fjellveiens nedslagsfelt. Veistyret mener at fylkesmannen har lagt for stor vekt på marginale verneobjekter uten å ta hensyn til uforholdsmessig store negative konsekvenser for næringslivet. Horndalen Seterlag er positiv til vern av selve Sølenmassivet, men uttrykker skuffelse over at foreslått vernet areal er fordoblet i forhold til dette. Rendalen Bondelag stiller spørsmålstegn ved omfanget av verneforslaget, og mener at det bør vurderes å begrense et vern til selve Sølenmassivet. Øvre Rendal Utmarksråd mener at vern av selve Sølenmassivet (alternativ 2) sikrer de verdiene som omtales i de overordnede styringsdokumentene. Det påpekes at arealet utenfor alternativ 2 har liten dokumentert verneverdi. Åkrådalen seterlag aksepterer et landskapsvernområde avgrenset til alternativ 2. Sølen sjøen lotteierforening mener at et omfattende vern er unødvendig når arealene har status som LNF-område i gjeldende kommuneplan, der det allerede er strenge begrensninger på arealutnyttelse og inngrep. Skånborcket Seterlag påpeker at et eventuelt landskapsvernområde må avgrenses til det området som er markert i gjeldende kommuneplan (alternativ 2) og at forslag om vern utover dette må frafalles. Videre påpekes det at arealene er blitt forvaltet på en slik måte av tidligere generasjoner at det er svært godt tatt vare på, samt at Rendalen kommune gjennom forvaltningen av plan- og bygningsloven har vært sitt ansvar bevisst. En grunneier mener at alternativ 2 bør legges til grunn for avgrensningen av hensyn til blant annet utvikling av Misterdalen som et rekreasjonsområde. Borregaard Skoger AS viser til at både alternativ 1 og alternativ 3 er uakseptable både med tanke på skogsdrift, utmarksforvaltning og videreutvikling av eksisterende hytteområder i Mistras nedslagsfelt. Andre grunneiere mener arealet bør begrenses av hensyn til bl.a. nærings- og brukerinteresser, og det pekes på at området er godt ivaretatt gjennom forvaltningen som tidligere generasjoner har hatt ansvaret for.

Fylkesmannen konstaterer at en stor andel av høringsinstansene mener at verneforslaget har et alt for stort arealmessig omfang, og at et eventuelt landskapsvernområde må begrenses til det arealet som er markert på arealdelen i gjeldende kommuneplan. På den annen side registrerer fylkesmannen at relativt mange høringsinstanser uttrykker tilfredshet med verneforslaget, og at noen av disse også mener at arealet bør utvides noe. Når det gjelder drøftingen av den konkrete grensedragningen og forslagene til endringer/justeringer som har framkommet, så henvises det til kapittelet om avgrensningen av et Sølen landskapsvernområde.

Fylkesmannen viser deretter til at det i St. meld. nr. 62 (1991-92) sies at "Det kan være aktuelt å vurdere utvidelser mot nord og vest for det området som SNR har foreslått". Skulle arealer nord og vest for selve Sølenmassivet bli vurdert, mente fylkesmannen at dette måtte skje ved at arealene ble trukket inn i verneplanprosessen. På denne måten kunne verneverdier og brukerinteresser bli utredet også for disse arealene. Dette var bakgrunnen for avgrensningen av planleggingsområdet, som igjen utgjorde grunnlaget for det formelle forslaget til avgrensning av landskapsvernområdet. Fylkesmannen er enig i at dette forslaget omfatter et areal som er betydelig større enn det arealet som er markert i NOU 1986: 13, men mener at det ikke er i konflikt med mandat og føringer

som er gitt i overordnede styringsdokumenter. Et landskapsvernområde som i hovedsak omfatter selve Sølenmassivet med de aller nærmeste omgivelsene er etter fylkesmannens oppfatning for snevert for å sikre de store landskapsmessige kvalitetene som er knyttet til det helhetlige Sølenområdet. Fylkesmannen finner støtte for dette synet i landskapsanalysen som ble utarbeidet av Feste AS som en del av det faglige grunnlagsmaterialet. Det vises for øvrig til den konkrete drøftingen av avgrensningen av landskapsvernområdet nedenfor.

Direktoratet for naturforvaltning støtter fylkesmannens synspunkter.

Miljøverndepartementet slutter seg til kommentarene fra fylkesmannen og direktoratet.

6.2 Navn på verneområdet

Ingen av høringsinstansene har hatt merknader til navneforslagene på verneområdet eller framsatt forslag til alternative navn.

Fylkesmannen anbefaler at navnet "Sølen landskapsvernområde" legges til grunn for den videre prosessen. Dette er geografisk sett et godt dekkende navn samtidig som det har god lokal forankring.

Direktoratet for naturforvaltning støtter fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilrådning.

6.3 Saksgang og prosess

Det foreligger ingen kommentarer i høringsuttalelsene angående saksgangen rundt opprettelsen av Sølen landskapsvernområde.

6.4 Valg av verneform

Interessegruppa Mer Villmark Nå ber om at det vurderes naturreservatstatus for det viktige våtmarksområdet Misterfløyet. Interessegruppa beklager at Sølenområdet ikke får nasjonalparkstatus. Norsk Ornitologisk Forening, avd. Hedmark mener at våtmarksområdene, der en vet at rødlistearten fjellmyrløper hekker, burde vært underlagt et strengere vern enn landskapsvernområde.

Fylkesmannen har forståelse for synspunktet om at Sølenområdet burde få nasjonalparkstatus. Formelle krav til eiendomsstruktur hindrer dette. Et krav om overvekt av grunn i statlig eie er vanskelig å oppfylle. Fylkesmannen har også forståelse for ønsket om at våtmarksområder som utgjør hekkebiotoper for rødlistearter får naturreservatstatus. Det er imidlertid tidligere gjennomført en omfattende verneplan for våtmarker i Hedmark, spesielt med formål å sikre viktige hekke- og rasteområder for våtmarksfugl. Også hekkeområder for fjellmyrløper er sikret som naturreservater gjennom den verneplanen. Misterfløyet ble vurdert i forbindelse med våtmarksverneplanen, men verneverdiene for fugl samlet sett ble ikke vurdert så høye at det kvalifiserte for naturreservatstatus. Fylkesmannen vil også bemerke at

landskapsvernområdestatus for Misterfløyet vil gi så godt som like god sikring mot tekniske inngrep som et naturreservat. Fylkesmannen finner på bakgrunn av ovenstående ikke å ville anbefale at det fremmes et naturreservatforslag for Misterfløyet.

Direktoratet for naturforvaltning støtter fylkesmannens vurderinger angående valg av verneform for Sølenområdet.

Miljøverndepartementet viser til at etter ny naturmangfoldlov er ikke eiendomsstruktur avgjørende for hvilken verneform som skal benyttes, men hvilke verdier som skal beskyttes. Departementet mener at vern som landskapsvernområde vil gi dette området tilstrekkelig beskyttelse for framtiden. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets vurdering.

6.5 Vern og bruk

NHO Reiseliv er i utgangspunktet positiv til å verne spesielle naturverdier, men mener at "Fjelltekstens" ambisjon om å legge bedre til rette for økt turistmessig bruk av verneområder og lokal verdiskaping ikke er drøftet på en tilfredsstillende måte i høringsdokumentet. Derfor bes det om at det foretas en mulighetsstudie og konsekvensanalyse for reiselivet og at verneforslaget sendes på ny høring når dette er gjort. Statens landbruksforvaltning fokuserer på mulighetene for naturbasert næringsutvikling. Det gis uttrykk for at verneforslaget har funnet en rimelig balanse mellom hensynet til landskapsvern og brukerinteresser. Fylkeslandbruksstyret i Hedmark forutsetter at verneplanen i tillegg til å ivareta naturverdiene, også ivaretar lokalbefolkningens behov for utvikling og støtter opp under bærekraftig og miljøvennlig næringsutvikling. Rendalen Bondelag mener området må bevares, men ikke konserveres. Områdene må fortsatt kunne brukes til å leve av. Naturvernforbundet i Midt-Østerdalen mener at en forutsetning for vern må være at lokale næringer som reindrift og lavsanking kan drives videre. Det må gis muligheter for lokale tilpasninger. Videre påpekes det at vernet ikke bør føre til ulemper av betydning for en skånsom satsing på naturturisme (økoturisme). Også Veslesetra seterlag anfører at de samme vilkårene må ligge til grunn for vernet. En grunneier understreker at det er tidligere bruk og bærekraftig utnyttelse av landskapet som har gjort det verneverdig. Derfor er det viktig at næringsmessig utnyttelse tilpasset dagens metoder må kunne fortsette, slik at den positive holdningen til vern kan beholdes lokalt.

Fylkesmannen bemerker at temaet turisme/reiseliv/ fritidsbebyggelse er godt omtalt i konsekvensutredningsdelen av høringsdokumentet. Fylkesmannen bemerker også at temaet reiseliv og turisme vil bli et viktig tema i arbeidet med forvaltningsplan, særlig gjennom drøfting av problemstillinger knyttet til bygninger og ferdsel i ulike former. Det vises ellers til kommentarer angående verneforskriften.

Direktoratet for naturforvaltning mener de forslåtte bestemmelsene ikke vil være til hinder for aktiviteter knyttet til dagens næringsvirksomhet og heller ikke for en eventuell utvikling av naturbasert reiselivsvirksomhet (økoturisme) som ikke er i strid

med verneformålet, og støtter ellers fylkesmannens synspunkter. Det vises ellers til kapittel 7.4.3.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets vurdering.

6.6 Forvaltning av verneområdet

6.6.1 Forvaltningsmyndighet og rådgivende utvalg

Norges Bondelag mener at forvaltningsmyndigheten bør legges til kommunen og ”i nær dialog og samarbeid med eier og forvalter av området”. Fylkeslandbruksstyret i Hedmark mener at det er viktig å legge opp til stor lokal deltakelse i forvaltningen av området. Rendalen kommune mener at kommunen må tilbys å bli forvaltningsmyndighet for landskapsvernområdet. Videre påpeker kommunen at forvaltningen av området bør gjøres helhetlig ved at regelforvaltning, oppsyns-, skjøtsels- og informasjonsarbeid samles under forvaltningsmyndigheten. Kommunen påpeker også at det må opprettes et bredt sammensatt kontaktutvalg med en rådgivende funksjon som evaluerer forvaltning og dispensasjonspraksis gjennom et årlig møte. En grunneier mener at Rendalen kommune må få delegert avgjørelsesmyndighet i mindre forhold som gjelder veivedlikehold og byggesaker. Den Norske Turistforening (DNT) oppfordrer til etablering av et rådgivende utvalg. Det understrekes at det er viktig at DNTs medlemsforeninger med virksomhet i området blir involvert, dvs. Engerdal Trysil Turlag, DNT Østerdalen og DNT Oslo og Omegn. Rendalen Bondelag mener at et rådgivende utvalg må bli bredt sammensatt med lokal representasjon.

Fylkesmannen viser til at det er Direktoratet for naturforvaltning som er tillagt myndighet til å bestemme hvem som skal være forvaltningsmyndighet for områder som er fredet/vernet med hjemmel i naturvernloven. Fylkesmannen har tradisjonelt vært forvaltningsmyndighet.

Etter fylkesmannens oppfatning er det viktig å velge en forvaltningsmodell som både ivaretar hensynet til vern av nasjonale verneverdier og hensynet til lokal medvirkning. I brev av 26.10.1998 til alle landets kommuner har DN åpnet opp for at kommunene kan søke om å få delegert forvaltningsansvaret for områder som er vernet/fredet med hjemmel i naturvernloven. Dette gjaldt i første rekke for naturreservater, naturminner og landskapsvernområder. Dette generelle tilbudet står fortsatt ved lag. Etter fylkesmannens oppfatning bør det være aktuelt å delegere forvaltningsmyndighet til Rendalen kommune for et eventuelt Sølen landskapsvernområde. Eventuell delegering bør etter fylkesmannens syn vurderes i lys av om kommunen er interessert i myndighetsoverføring fra staten og har tilstrekkelig faglig kompetanse og tilstrekkelig kapasitet.

Fylkesmannen har merket seg at Rendalen kommune mener at den bør tilbys å bli forvaltningsmyndighet. Også andre av høringsinstansene har gitt uttrykk for at dette vil være en god løsning. Fylkesmannen finner etter en samlet vurdering å kunne anbefale

at forvaltningsansvaret for et eventuelt Sølen landskapsvernområde delegeres til Rendalen kommune dersom ovennevnte forutsetninger er til stede.

Angående opprettelse av rådgivende kontaktutvalg er fylkesmannens av den oppfatning at dette er et viktig bidrag til å sikre toveis kommunikasjon mellom forvaltningsmyndigheten og de berørte om forvaltningsspørsmål knyttet til store verneområder. Fylkesmannen anbefaler at det opprettes et slikt rådgivende kontaktutvalg for et eventuelt Sølen landskapsvernområde så snart som mulig etter et vernevedtak. Sammensetningen av et slikt utvalg bør gjenspeile brukerinteressene i området, både faglig og geografisk.

Direktoratet for naturforvaltning vil bemerke at i brev av 25.06.98 ble Miljøverndepartementets myndighet til å fastsette hvem som er forvaltningsmyndighet for verneområdene delegert videre til Direktoratet for naturforvaltning. Delegering av forvaltningsmyndighet til en kommune krever normalt hjemmel i lov. Overføring av forvaltningsansvar til kommunene forutsetter derfor at den enkelte kommune selv er interessert og ønsker å overta forvaltningsansvar. Delegering av forvaltningsmyndighet endrer ikke de rettslige rammene i verneforskriften. Kommunen som forvaltningsmyndighet vil med andre ord ha samme handlingsrom som fylkesmannen.

Direktoratet har i brev til Miljøverndepartementet i oktober 2008 gitt en evaluering og tilråding vedrørende lokal forvaltning av verneområder. I direktoratets tilråding anbefales at det etableres kontorer med en eller flere "nasjonalparkforvaltere" lokalisert i lokalsamfunnet nært verneområdet. Dette vil sikre lokal tilstedeværelse av forvaltningsmyndigheten. "Nasjonalparkforvaltere" bør være administrativt underlagt fylkesmannen for å sikre tilknytning til og dra nytte av miljøvernavdelingens faglige miljøkompetanse. Lokalisering bør om mulig knyttes opp mot lokalt naturoppsyn og naturinformasjonssentra, for å skape bredere fagmiljøer lokalt og samle kompetansen, og å legge til rette for samarbeid. Direktoratet tilrår at Rendalen kommune får forvaltningsansvaret for Sølen landskapsvernområde.

Direktoratet viser til høringsinstansenes merknader om rådgivende utvalg og støtter at det etableres et rådgivende utvalg. Det tilligger forvaltningsmyndigheten å finne en mest mulig formålstjenlig sammensetting av et slikt utvalg.

Miljøverndepartementet viser til omtalen av ny forvaltningsmodell for nasjonalparker og store verneområder i Prop. 1 S (2009-2010). Rendalen kommune bør derfor på bakgrunn av dette tilbys forvaltningsansvaret for landskapsvernområdet. Det foreslåtte Sølen landskapsvernområde ligger innenfor én kommune. Departementet anbefaler derfor at kommunen nedsetter et politisk sammensatt verneområdestyre som skal ha ansvaret for forvaltningen av landskapsvernområdet. Fylkeskommunen skal også være representert i styret. Styret må ikke bli for stort. Det kan derfor bli lagt sentrale føringer på antall representanter i styret. Ansettelse og geografisk plassering av sekretæren for styret vurderes i sammenheng med implementeringen av ny forvaltningsmodell for de andre store verneområdene i denne regionen. Sekretæren ansettes av fylkesmannen. Det forutsettes god dialog mellom fylkesmannen og styret i ansettelsesprosessen. For å

sikre god samhandling med berørte interesser, oppretter verneområdestyret et faglig rådgivende utvalg der alle berørte parter er med. Blant annet bør representanter for lokalt reiseliv inviteres til å delta i utvalget.

6.6.2 Forvaltningsplan

Norges Bondelag påpeker som en svakhet at det ikke foreligger et utkast til forvaltningsplan samtidig med høringen av verneforslaget. En slik plan vil synliggjøre hva et vern i praksis vil innebære og hva slags praksis og bruk som kan aksepteres. Laget ber om at arbeidet med forvaltningsplanen settes i gang så raskt som mulig, i samarbeid med næringsorganisasjonene. Glommen Skog BA beklager at det ikke foreligger en forvaltningsplan samtidig med høringsforslaget. Det forutsettes at en slik plan utarbeides i samarbeid med grunneier- og rettighetshaverinteresser. Fylkeslandbruksstyret i Hedmark mener at arbeidet med en forvaltningsplan bør få høy prioritet og at planen i nødvendig grad må ta hensyn til behovet for lokal næringsutvikling. Rendalen kommune mener at kommunen må gis ansvaret for å utarbeide en forvaltningsplan, i nær kontakt med vernemyndighetene. Det påpekes at forvaltningsplanen primært bør utarbeides og vedtas parallelt med vernet, sekundært at planen må utarbeides umiddelbart etter at vernevedtaket foreligger. Kommunen understreker som en forutsetning at det tilføres tilstrekkelige ressurser til dette arbeidet. Rendalen Bondelag ser det som positivt at det skapes mulighet for tiltak gjennom en forvaltningsplan, men mener at dette ikke vil kompensere for ulemper ved vernet. Det fryktes at alle prosesser blir mer tungroddede og at det skapes flere terskler for gjennomføring av tiltak. Derfor bes det om at innspill fra bygdefolket til en forvaltningsplan tas på alvor. Øvre Rendal Utmarksråd og Rendalen kommuneskoger KF bemerker at det er sterkt beklagelig at forvaltningsplanen ikke foreligger samtidig med verneforslaget. Utmarksrådet forventer at grunneiere og rettighetshavere blir involvert i arbeidet med å utdype verneforskriften gjennom arbeidet med forvaltningsplanen. Statskog påpeker at det er vanskelig å vurdere om forskriften er avklarende med hensyn til vedlikehold og tiltak, når det ikke foreligger utkast til en forvaltningsplan. Det påpekes at det er svært viktig at grunneiere og andre interesser blir involvert i arbeidet med forvaltningsplanen, i motsatt fall vil ikke høringsplikten til verneplanen være tilstrekkelig gjennomført.

Fylkesmannen er enig i at det ideelt sett hadde vært ønskelig at et utkast til forvaltningsplan forelå samtidig med verneforslaget. Fylkesmannen vil imidlertid bemerke at en viktig del av en forvaltningsplan er en presisering og utdyping av verneforskriftens bestemmelser, dvs. utfyllende omtale av hvordan vernebestemmelsene skal forstås. En slik del er innarbeidet på sidene 75 – 79 i høringsdokumentet. Denne delen inneholder også noen signaler om hvordan enkelte bestemmelser er tenkt praktisert. Dette stoffet kan etter fylkesmannens oppfatning betraktes som en begynnende forvaltningsplan.

Det er forvaltningsmyndigheten som har ansvaret for at det utarbeides forvaltningsplan for naturvernområder. Dersom fylkesmannen blir forvaltningsmyndighet for et eventuelt Sølen landskapsvernområde, vil arbeidet med en forvaltningsplan starte så

raskt som mulig etter vernevedtaket. Fylkesmannen har merket seg ønsket fra en del høringsinstanser om bred lokal deltakelse i dette arbeidet. Fylkesmannen finner det naturlig og riktig at lokalsamfunnet (kommunen, grunneiere, rettighetshavere o.a.) involveres i betydelig grad i utarbeidelsen av forvaltningsplanen. Etter en bred høring vil et anbefalt planforslag bli oversendt fra forvaltningsmyndigheten til Direktoratet for naturforvaltning, som godkjenner forvaltningsplaner for nasjonalparker/landskapsvernområder. Etter noen års forvaltningserfaring vil det være naturlig å gjennomføre en rullering av planen.

Direktoratet for naturforvaltning viser til at det nå er mer og mer vanlig at et utkast til forvaltningsplan utarbeides samtidig med verneforslaget. Det er forvaltningsmyndighetens ansvar å utarbeide forvaltningsplanen. Dersom denne myndigheten delegeres til Rendalen kommune, vil dette bli kommunens ansvar. DN understreker også at det er nødvendig med bred lokal deltagelse i utarbeidelsen av forvaltningsplanen.

Miljøverndepartementet viser til omtale under kapittel 4. Departementet understreker at føringene i forvaltningsplanen må ligge innenfor rammen av verneforskriften. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratet.

6.6.3 Oppsyn

Når det gjelder oppsyn viser Direktoratet for naturforvaltning til at Statens naturoppsyn (SNO) har det overordnede ansvaret for statlig naturoppsyn i alle verneområder, og er tillagt myndighet etter naturvernloven, viltloven, friluftsløven, motorferdselloven, laks- og innlandsfiskloven, kulturminneloven og deler av forurensningsloven.

Hovedoppgavene for et framtidig naturoppsyn i området vil være:

- Holde oversikt over utviklingstendenser i bruken av området.
- Holde tilsyn/oversikt over status for natur- og kulturverdiene i området, med spesiell vekt på sårbare og truede arter.
- Rettledning og informasjon til brukere/besøkende.
- Kontrollere, rapportere og reagere på brudd på verneforskriften og annet regelverk.
- Føre tilsyn og utføre eventuell skjøtsel og vedlikehold/tilrettelegging i verneområdet, herunder informasjons- og oppmerkingsmateriell.

Direktoratet vil understreke at det er viktig å få et samordnet og helhetlig statlig naturoppsyn i regionen, og opprettelsen av det foreslåtte landskapsvernområdet bør ses i sammenheng med tidligere innmeldt behov for styrket oppsyn i sørlige deler av Hedmark, bl.a. i Hemmeldalen naturreservat. Også SNOs arbeid med skadedokumentasjon og bestandsregistrering av rovvilt må ses i sammenheng med oppsynsbehovet i det nye verneområdet. Det er samtidig viktig at det legges vekt på å få til et godt samarbeid med eksisterende lokale oppsynsordninger for å sikre god lokal forankring og gode faglige relasjoner.

Direktoratet tilrår på denne bakgrunn at det opprettes en lokal SNO-stilling i området, som ses i sammenheng med øvrige oppsynsbehov i regionen.

Miljøverndepartementet viser til kapittel 4. Etablering av oppsyn må skje innenfor de til enhver tid gjeldende budsjетtrammer.

6.7 Erstatning

Rendalen kommune forutsetter at en eventuell ny erstatningsordning for nasjonalparker og landskapsvernområder, herunder opprettelse av næringsfond og tilskuddsordninger, også blir gjort gjeldende for vern av Sølenområdet.

Direktoratet for naturforvaltning viser til at Miljøverndepartementet har gitt fristutsettelse for å fremme krav om erstatning ved vern av nasjonalparker og landskapsvernområder. Alle grunneiere og rettighetshavere som hadde fått områder vernet som nasjonalpark eller landskapsvernområde, og der den ordinære fristen for å framsette krav om erstatning ikke var gått ut 1. januar 2002, har fått fristutsettelse til 31. desember 2009.

Bakgrunnen for en slik fristutsettelse var Biomangfoldlovutvalgets forslag til nye erstatningsregler i NOU 2004: 28 Lov om bevaring av natur, landskap og biologisk mangfold (naturmangfoldloven).

På samme måte som andre verneområder som er opprettet i den senere tid, vil de ovenfor nevnte retningslinjer også gjelde for Sølen landskapsvernområde. Direktoratet tar kommunens synspunkter til etterretning.

Miljøverndepartementet viser til at utbetaling av eventuelle erstatninger vil følge prosedyrer i samsvar med reglene i naturmangfoldloven. Departementet viser for øvrig til omtale under kapittel 4.

6.8 Merknader til avgrensningen av verneområdet

Interessegruppa Mer Villmark Nå mener at landskapsvernområdet bør utvides i øst og nordøst slik at Bårn og Sørbårn og arealer i tilknytning til Lille Sølenjø naturreservat blir innlemmet. Forslaget er inntegnet på kart som ble vedlagt høringsuttalelsen. Utvidelsesforslaget begrunnes med at Bårn og Sørbårn er en naturlig del av landskapsrommet rundt Sølenjøen og at det finnes meget verneverdig furuskog sørvest for Lille Sølenjø naturreservat.

Veslesetra seterlag og Naturvernforbundet i Midt-Østerdalen mener at arealet som blir liggende mellom et eventuelt Fuggdalen naturreservat og et eventuelt Steinfjellet naturreservat bør gis vern som landskapsvernområde i den utstrekning det ikke foreslås gitt naturreservatstatus. Det vises til at disse arealene har inngått som en del av planleggingsområdet. En grunneier påpeker at verneområdet minst bør omfatte hele arealet mellom Sølenmassivet og skoggrensa Knappen-Ørsjøvola-Sølenberga.

Følgende høringsinstanser påpeker at et eventuelt landskapsvernområde må avgrenses til det arealet som er markert som landskapsvernområde i gjeldende kommuneplan,

dvs. til alternativet som er benevnt som alternativ 2 i høringsdokumentet: Norges Bondelag, NHO Reiseliv Innlandet, Hedmark Bonde- og Småbrukerlag, Glommen Skog BA, Rendalen kommune, Rendalen skogeierlag, Horndalen Seterlag, Misterdalen seterlag, Rendalen Bondelag, Øvre Rendal Utmarksråd, Åkrådalen seterlag, Skånborcket Seterlag, Bertin Mømb's dødsbo v/ Hilde Mømb, Borregaard Skoger AS, Sølen Grunneierlag, Rendalen Kommuneskoger KF og ni grunneiere. Begrunnelsen er knyttet opp til ett av eller en kombinasjon av enkelte av følgende argumenter:

- Alternativet harmoniserer bedre med Stortingets forutsetninger for vernet gjennom behandlingen av St. meld. nr. 62 (1991-92).
- Arealene har status som landbruks-, natur- og friluftsområde (LNF-område) i gjeldende kommuneplan, og har dermed allerede strenge bestemmelser når det gjelder inngrep og utnyttelse.
- Grunneierne og kommunen har til nå forvaltet området forsvarlig og tilfredsstillende, og vern etter Fylkesmannens forslag vil kunne betraktes som en mistillitserklæring.
- Arealene utenom selve Sølenmassivet har få dokumenterte verneverdier.
- Produktiv barskog bør ikke inngå i landskapsvernområdet.
- Alternativ 2 vil best ivareta grunneiernes brukerinteresser og bidrar til å dempe konfliktnivået.

Glommen Skog BA mener videre at arbeidet med opprettelsen av Steinfjellet og Fuggdalen naturreservater er et godt argument for å ta de søndre delene av Misterdalen ut av landskapsvernområdet. Det påpekes også at dersom fylkesmannens avgrensingsforslag blir stående, så bør avgrensningen i sørøsthellingen av Ørsjøvola følge en nylig merket grense mellom skog og fjell som er fastsatt i forbindelse med en jordskiftesak. Grøndalen Hytteforening og Nøkkelåkjølen Hytteforening foreslår at grensa for landskapsvernområdet justeres noe ved Grøndalen fritidsområde av hensyn til antatt framtidig behov for grunnarbeid i skiløypetraseer. Konkret så foreslås det at Ørsjøtjernet og Halvorsbekken brukes som grense til vest for "Sukkertoppen", og at grensa derfra trekkes vest for Gravåsen ned til Holla. Øvre Rendal Utmarksråd og Rendalen kommuneskoger KF mener at områdene nord for Fjellveien og øst for Sølenmassivet uansett må trekkes ut av verneforslaget da dette er arealer som har lite med Sølenmassivet å gjøre, og ellers har få eller ingen verneverdier. Statskog ber om "noe mer luft" rundt de eksisterende hytteområdene i Grøndalen slik at det er rom for mindre utvidelser og anlegg av infrastruktur som for eksempel vannledninger. En grunneier mener subsidiært at dersom avgrensning etter alternativ 2 ikke legges til grunn for den videre prosessen, så foreslås at det nordøstre hjørnet av landskapsvernområdet unntas slik at Missjøhaugen Øvre seter, gnr. 42 bnr 3, ikke inngår. Sølen Grunneierlag mener at avgrensningen i Aursjøvola og på vestsiden av Sølenmassivet bør følge fjellbandet. Videre påpekes det at arealene øst for Sølna og Sølenmassivet må trekkes ut av verneforslaget. En grunneier ber om at Nysetra hyttefelt holdes utenom verneplanen.

Fylkesmannen har ut fra en naturfaglig og landskapsmessig betraktning forståelse for ønsket om å utvide landskapsvernområdet i øst og nordøst. Fylkesmannen er også enig i at Bårn og Sørbårn er en naturlig del av landskapsrommet rundt Sølenmassivet. Disse to fjellpartiene inngikk imidlertid ikke i det definerte planleggingsområdet for

verneplanprosessen. Fylkesmannen finner ikke å anbefale at fjellområdene østover til kommunegrensa mot Engerdal innlemmes i verneforslaget, slik Interessegruppa Mer Villmark Nå anmoder om. Dette ville i så fall kreve en ny oppstart av planprosessen og utsendelse på ny høring. Fylkesmannen mener at avstanden fra Bårn og Sørbårn til kjernearealet rundt Sølenmassivet er for stor til å innlemme disse arealene i verneforslaget. Det vil etter fylkesmannens oppfatning være å trekke de sentrale føringene som er gitt for verneplanarbeidet for langt. Til interessegruppas synspunkter for øvrig vil fylkesmannen bemerke at en er oppmerksom på at det finnes verneverdig furuskog sørvest for Lille Sølensjø naturreservat. Det er imidlertid mulig at disse arealene kan bli tilbudt fylkesmannen for bevaring gjennom en frivillig vern-prosess. Verneformen vil i så fall bli naturreservat, noe som vil være en bedre sikring av verdiene knyttet til skog enn det et landskapsvernområde gir rom for.

Arealet i Steinfjellet som er tilbudt i en frivillig-vern-prosess avviker noe fra avgrensningen som ligger i verneforslaget for Sølenområdet ved at noe mer produktiv skog er innlemmet og noe fjellareal er holdt utenfor. Fylkesmannen vil derfor anbefale at det arealet som ikke inngår i naturreservatprosessen blir innlemmet i Sølen landskapsvernområde. Nordgrensen for Fuggdalen naturreservat er trukket slik at Fuggas nedbørfelt kommer innenfor. Dette betyr at et areal mellom et framtidig Steinfjellet naturreservat og Fuggdalen naturreservat, i traktene Volltjørna-Ellingsåkletten, faller utenfor verneplanprosesser etter naturvernloven. Fylkesmannen vil imidlertid bemerke at en vil være spesielt oppmerksom på dette arealet, og gjennom det generelle lovverket arbeide for å unngå at det settes i gang tiltak eller aktiviteter som kan forringe eller ødelegge verneverdier i området Volltjørna-Ellingsåbøttet-Steinfjellet og i tilgrensende naturvernområder.

Mange av høringsinstansene ber om at et Sølen landskapsvernområde må begrenses til det arealet som er markert på arealdelen i gjeldende kommuneplan. Kvalitetene knyttet til landskapet står svært sentralt i et landskapsvernområde. Det faglige bakgrunns materialet viser at Sølenområdet har et særegent landskap med store naturkvaliteter og opplevelsesverdier. Arealene med høyest landskapsmessig verdi er de sentrale delene med Mistravassdraget, selve Sølenmassivet og landskapsrommet rundt Sølensjøen. Disse områdene utgjør selve kjernen der de store landskapsmessige kvalitetene kjennetegner området som helhet. Arealene er samtidig vurdert som sårbare landskapsmessig. Fylkesmannen ser klart at spørsmålet om hvor grensene bør trekkes for å sikre disse sentrale verneinteressene kan være gjenstand for diskusjon. Men et landskapsvernområde som i hovedsak omfatter selve Sølenmassivet med de aller nærmeste omgivelsene er etter fylkesmannens oppfatning for snevert for å sikre de store landskapsmessige kvalitetene som er knyttet til det helhetlige Sølenområdet.

Ved utarbeidelse av forslag til avgrensning av naturvernområder må hensynet til naturfaglige og landskapsmessige verdier veies opp mot hensynet til nærings- og brukerinteresser. Utgangspunktet er å skulle utarbeide verneforslag som sikrer verneverdiene, samtidig som ulempene for de berørte gjøres minst mulig. Disse prinsippene har fylkesmannen forsøkt å legge til grunn også ved utarbeidelsen av verneforslaget for Sølenområdet. Etter en samlet vurdering vil fylkesmannen anbefale

at det arbeides videre for å etablere et stort Sølen landskapsvernområde. Med unntak av en justering i sør og i nordvest, se nedenfor, anbefaler fylkesmannen at det avgrensingsforslaget som ble sendt på høring legges til grunn for den videre prosessen.

Den grenselinja som jordskifteretten har fastsatt mellom skog og fjell for arealer øst for Sølenmassivet og sør for Ørsjøvola følger i hovedsak skoggrensa/tregrensa. Dette betyr at lite eller marginale deler av den fjellnære skogen blir liggende innenfor arealer som defineres som fjell. Fylkesmannen mener derfor at denne grensa ikke er hensiktsmessig som grense for landskapsvernområdet.

Til kravet om å ta arealene nord for Fjellveien ut av verneforslaget, vil fylkesmannen bemerke at det har vært spesielt utfordrende å foreslå nordgrense for landskapsvernområdet fordi det, i motsetning til i øst, sør og vest, ikke er så markerte topografiske og landskapsmessige naturlige skillelinjer. Etter fylkesmannens oppfatning kan Fjellveien være en praktisk nordgrense, men landskapsmessig betraktet vil en slik grense være unaturlig. Fylkesmannen mener å ha funnet en rimelig hensiktsmessig grense gjennom avgrensningen som ble lagt til grunn for høringen. Ved å trekke grensen over Gråhøgda, i nordkant av Misterfløyet og øst for Akshaugen vil det meste av Mistras nedbørfelt komme innenfor, likeledes Misterfløyet som et verdifullt våtmarksområde og landskapselement. Arealene nord for Fjellveien er i hovedsak snaufjellsområder. Bortsett fra interessene knyttet til seterområdet Missjøhaugen kan ikke fylkesmannen se at det har framkommet opplysninger om konkrete interesser som vil bli spesielt negativt berørt i forhold til øvrige arealer. Etter en samlet vurdering vil fylkesmannen anbefale at forslaget til nordgrense for landskapsvernområdet opprettholdes.

Noen av høringsinstansene anmoder om at det gis noe mer ”luft” rundt Grøndalen fritidsområde, og at arealer i de sørligste delene av Misterdalen holdes utenom landskapsvernområdet. Fylkesmannen er oppmerksom på at brukerinteressene som er knyttet til disse arealene er relativt store. De søndre delene av Misterdalen er viktige skogbruksområder og for Grøndalenområdet er det i tillegg betydelige interesser knyttet til tilrettelegging for turisme og friluftsliv. Ut fra en avveining mellom verneverdier og brukerinteresser/inngrepssituasjon finner fylkesmannen å akseptere at et ca 10 km² stort område mellom Grøndalen fritidsområde og Mistra tas ut av verneforslaget.

Primært ønsker Rendalen kommune hele området nord for Sølensjøveien tatt ut av verneforslaget. Dersom dette ikke er forenlig med verneverdiene, ønskes det at arealet vest for linja Steinfjellet-Einvola-høydepunkt 906 på Slettfjellet ikke inngår i vernet. Området har ifølge kommunen stort utviklingspotensiale for utbygging av fritidseiendommer. Arealet er på ca. 10 km² og ligger i utkanten av det foreslåtte verneområdet. Ca. halvparten av arealet var i utgangspunktet ikke innenfor det definerte planleggingsområdet. Fylkesmannen kjenner ikke til at det er lokaliteter med spesielle naturfaglige interesser innenfor dette delområdet. Selv om området ikke er en del av arealene som er påpekt å ha de største landskapsmessige kvalitetene, er det etter

fylkesmannens oppfatning allikevel en del av en landskapsmessig helhet. Fylkesmannen er oppmerksom på at en eventuell arealreduksjon i nordvest kommer i konflikt med Veslesetra seterlags synspunkter på avgrensning av landskapsvernområdet, slik det kommer til uttrykk i seterlagetets høringsuttalelse av 21. september 2007. Etter en helhetlig vurdering anbefaler fylkesmannen en arealreduksjon i nordvest.

Et område ved Nysetra er regulert til byggeområde for fritidsboliger med hjemmel i plan- og bygningsloven. Et areal inntil veien til Mistdalen er regulert til formål masseuttak (Kløfte grustak). Fylkesmannen vil anbefale at de regulerte arealene unntas fra verneforslagene, da et vedtak om opprettelse av et landskapsvernområde først vil få virkning når reguleringsplanene oppheves. Fylkesmannen anser ikke at en slik oppheving er sannsynlig.

Direktoratet for naturforvaltning viser til at det i verneprosessens ulike faser er gjort avveininger mellom verneverdiene og brukerinteressene. Fylkesmannen tilrår etter høring å ta ut et område i nordvest på ca 10 km² ved Veslesetra, vest for fjellet Einvola. Dette gjøres etter dialog med Rendalen kommune. Direktoratet har fått opplyst at det aktuelle området har stort utviklingspotensial med tanke på framtidig fritidsbebyggelse. Ved et eventuelt vern vil området ikke kunne benyttes til fritidsbebyggelse, da slike inngrep ikke vil være tillatt.

Forslaget om å redusere området med de nevnte 10 km², blir imøtegått av Veslesetra seterlag og Naturvernforbundet i Midt-Østerdalen i brev til direktoratet datert 16. november 2008. De påpeker at hyttebygging sannsynligvis vil føre til krav om framføring av strøm og vannledninger. Dette vil sammen med økt trafikk forringe området og innfallsporten fra vest. I tillegg mener de at reinens trekkerte nord/sør antagelig langt på vei vil bli avskjært av eventuell hyttebygging mellom Veslesetra og Skånborke. Avslutningsvis hevdes det at det finnes store arealer andre steder i kommunen som kan benyttes til bygging av nye fritidsboliger.

I utgangspunktet ønsker direktoratet ved vern å ivareta områder som utgjør naturlig avgrensende landskap. Det areal som foreslås tatt ut er ifølge fylkesmannen en del av et landskaps helhetsbilde. Området er imidlertid ikke opplyst å ha lokaliteter med spesielle naturfaglige kvaliteter. Lokal forståelse for vernet er av stor betydning for den lokale aksepten av de restriksjoner som følger av vernet. Ved avveininger om eventuelt vern, vil lokale interesser tillegges stor vekt, dersom ikke avgjørende naturfaglige momenter taler mot. Direktoratet støtter derfor fylkesmannens tilrådning på dette punkt.

Direktoratet støtter også de øvrige av fylkesmannens foreslåtte grenseendringer.

Miljøverndepartementet viser til at i henhold til naturmangfoldloven gjelder vernebestemmelser i landskapsvernområder også områder som omfattes av reguleringsplan etter plan- og bygningsloven. Departementet går inn for at de to områdene med reguleringsplan (Nysetra og Øvre Kløfte) skal omfattes av vernet. Det

tilføyes bestemmelser i verneforskriften. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning.

7 MERKNADER TIL VERNEFORSKRIFTEN

7.1 Grunneier- og rettighetsforhold

Rendalen kommune foreslår at forskriften skal ha en generell bestemmelse hvor det presiseres at grunneiere og andre rettighetshavere fremdeles skal ha eiendomsrett og bruksrett i landskapsvernområde og kan benytte sine rettigheter i den grad de ikke kommer i strid med vernet.

Fylkesmannen påpeker at vern av et område med hjemmel i naturvernloven ikke endrer grunneier- og rettighetsforhold. Etter fylkesmannens oppfatning er det derfor overflødig å skulle presisere dette i de spesifikke verneforskriftene for enkeltområder. Fylkesmannen vil derfor anbefale at Rendalen kommunes anmodning på dette punktet ikke tas til følge.

Direktoratet for naturforvaltning støtter fylkesmannens vurderinger og viser ellers til kapittel 6.8.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets vurdering og viser til at heller ikke et vern etter naturmangfoldloven endrer grunneier- og rettighetsforhold.

7.2 Verneformålet

For å imøtekomme endringer i friluftslivet, foreslår Den Norske Turistforening at begrepet "tradisjonelt" sløyfes fra formålsparagrafen slik at "enkelt friluftsliv" blir stående igjen. Norges Bondelag påpeker at i de verneområdene som tåler en aktiv bruk og som vil kunne spille en sentral rolle i utviklingen av det lokale reiselivet, bør lokal verdiskaping inngå som en del av verneformålet. I denne forbindelse vises det til og siteres fra "Fjellteksten" i St.prp. nr. 65 (2002-03). Rendalen kommune foreslår at formålsparagrafens punkt om friluftsliv endres til: "Allmennheten skal ha anledning til natur- og landskapsopplevelse gjennom utøving av friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging".

Fylkesmannen har merket seg at det er få av høringsinstansene som har synspunkter på forslaget til formålsparagraf. Hensynet til naturopplevelse og friluftsliv er et delformål med opprettelsen av Sølen landskapsvernområde. Med friluftsliv tenkes her først og fremst på turer til fots og på ski, jakt og fiske, dvs. friluftslivsaktiviteter som gjerne kalles for tradisjonelle og enkle og som krever liten grad av teknisk tilrettelegging eller avansert utstyr. Fylkesmannen synes det er riktig at det er denne formen for friluftsliv som framheves i formålsparagrafen. En vil imidlertid bemerke at verneforskriften ikke er til hinder for utøvelse av mer moderne friluftslivsformer, forutsatt at de ikke skader naturmiljøet. Det er etter fylkesmannens oppfatning ikke logisk eller riktig å innarbeide hensynet til næringsinteresser og lokal verdiskaping i formålsparagrafen for Sølen landskapsvernområde. Med bakgrunn i ovenstående

anbefaler fylkesmannen at forslaget til formålsparagraf slik den var utformet i høringsdokumentet legges til grunn for den videre prosessen.

Direktoratet for naturforvaltning støtter fylkesmannens vurderinger.

Miljøverndepartementet viser til at formålsbestemmelsen er justert slik at den er tilpasset reglene i naturmangfoldloven. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning.

7.3 **Inngrep i landskapet**

7.3.1 Veier og kjøretraseer

Fjellveien Fiskevollen-Misterdalen påpeker at veistandarden stort sett er tilfredsstillende for dagens kjøretøyer og trafikkmønster, og bare noen enkle utbedringer er planlagt. Ombygginger ved Horndalen seter og ved Skånboraket kan bli aktuelt, og det uttrykkes frykt for at et vern vil vanskeliggjøre dette. Rendalen kommune, Rendalen Bondelag, Øvre Rendal Utmarksråd og Rendalen kommuneskoger KF mener at vedlikehold av veier for å opprettholde dagens standard er for enkelt. Det bør tas høyde for en framtidig utvikling både i bredde og lengde på kjøretøyer, spesielt i forbindelse med tømmertransport, gjennom forsterkning av bærelag, utretting av kurver og bakketopper, utvidelse av snuplasser og forsterkning av bruer. Sølenstjøen lotteierforening mener at det må tillates å anlegge minst en ny avstikker-veitrase ned til Sølenstjøen.

I uttalelsene fra grunneiere pekes det blant annet på ønske om å legge om Fjellveien fordi den forstyrrer setermiljøet på Nysetra ved at den går tvers gjennom setertunet, at eksisterende veier kan vedlikeholdes slik at veistandard er i takt med tiden av hensyn til skogsdriften og at adkomst med bil helt fram til hytter i Horndalen er av vesentlig betydning for transport av forsyninger og en forutsetning for at hyttene kan benyttes av eldre personer.

Fylkesmannen viser til at verneforskriften hjemler vedlikehold av eksisterende veier uten standardheving. Verneforskriften gir hjemmel til å tillate omlegging og opprusting av eksisterende veier og kjøretraseer. Dette omfatter tiltak som vil være å betrakte som standardheving av veien, eksempelvis omlegging over korte strekninger, økning av veibredden, endring av kurvatur- og stigningsforhold m.v. Slike tiltak foreslås å være søknadspliktige. Fylkesmannen er innstilt på å gi dispensasjoner og finne rimelige løsninger på helhetlige og faglig godt begrunnede planer. Kjøring fram til hytter på kjøretraseer som ikke er veier i motorferdsellovens forstand, drøftes i kapittel 7.7.

Direktoratet for naturforvaltning støtter fylkesmannens tilrådning, deriblant anmodning om at tiltak som er definert som standardheving av vei må være søknadspliktig, og at omlegging av nye veitraseer er lite ønskelig.

Miljøverndepartementet viser til at det kan søkes tillatelse til omlegging og opprusting av eksisterende veger og kjøretraseer. Departementet forutsetter at det ved eventuelle

tillatelser stilles krav slik at verneverdiene blir påvirket i minst mulig grad. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning.

7.3.2 Tiltak knyttet til hytter og andre anlegg

Den Norske Turistforening ønsker at verneforskriften har en viss fleksibilitet for å møte framtidige behov for tilrettelegging for naturvennlig og enkelt friluftsliv. Derfor ønskes det at forskriften gir rom for etablering av turisthytter/koier for allmennheten, enten ved nybygg eller ombygging av eksisterende bygninger. Det foreslås et nytt punkt under 1.3 om at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til at det etableres hytter for allmennheten. Statens landbruksforvaltning foreslår at verneforskriftens punkt 1.3 suppleres med bestemmelsen: "Enkel tilrettelegging for utmarksbasert reiseliv".

Glommen Skog BA mener at det må kunne gis tillatelse til oppføring av nye bygninger og anlegg knyttet til skogbruk og utmarksutnyttelse som jakt og fiske, ikke bare til jordbruksformål. Videre påpekes det at det må være enklere å få tillatelse til ombygging og tilbygg til eksisterende bygninger i randsonene enn sentralt i verneområdet.

Rendalen kommune foreslår at verneforskriften får en egen bestemmelse som sier at det er tillatt med næringsutvikling som ikke er i strid med verneformålet, at det åpnes for oppføring av nye allmenntilgjengelige bygninger og anlegg som kan bidra til å fremme friluftsliv og naturopplevelse i henhold til forvaltningsplanen og at det åpnes for riving av seteranlegg. I tillegg ber kommune om at det åpnes for oppføring av nye bygninger, utvidelser av eksisterende som er nødvendig i forbindelse med bygnings- og bygningsmiljøvern, oppføring av bygninger som har vært en opprinnelig del av setermiljøet innenfor en setervoll, samt bygninger som er nødvendige til landbruksformål, og at det kan gis tillatelse til ombygging av, tilbygg til, samt nødvendige nye bygninger i samsvar med lokal byggeskikk og forvaltningsplan.

Rendalen skogeierlag ber om at det kan åpnes for oppføring av nye bygninger til landbruksformål i seterområder i henhold til forvaltningsplan. Fjellveien Fiskevollen-Misterdalen er bekymret over at husbygging i praksis vil bli forbudt. Det påpekes at en forsiktig utbygging til fritidsformål vest for Mistra ikke vil komme i konflikt med landskapsmessige verneverdier. Likeledes er veistyret bekymret for restriksjoner på oppgradering av eksisterende bygningsmasse. Dersom ikke hus og hytter kan rustes opp etter tidens krav, vil bruken og dermed veitrafikken avta, med det resultat at inntektene svikter og veivedlikeholdet blir skadelidende. Misterdalen seterlag påpeker at strenge restriksjoner på oppføring av nye bygninger for overnatting gir dårlige utsikter for utvikling av setereierens ferie- og fritidsrelaterte tilbud. Øvre Rendal Utmarksråd og Skånborket seterlag påpeker at slik verneforskriften er utformet så vil den være til hinder for utvikling av et utmarksbasert reiseliv i Rendalen Østfjell. De forutsetter at oppføring av bygninger og anlegg i forbindelse med annen næringsutøvelse (reiseliv) blir sidestilt med jordbruk i verneforskriften. Søljensjøen lotteierforening påpeker at det ikke må settes begrensninger med hensyn til bygging/vedlikehold av foreningens fire buer med uthus, båtanlegg og anlegg for fiskeredskaper i sørenden av Søljensjøen. Videre påpekes det at det kan bli aktuelt å oppgradere eksisterende brygge og bygge opp nye brygger på østsiden av sjøen. Sølen Grunneierlag, to grunneiere og Bertin Mømb's dødsbo v/Hilde Mømb påpeker at det må kunne gis tillatelse til oppføring av nye bygninger og anlegg knyttet til skogbruk

og utmarksutnyttelse som jakt og fiske, ikke kun til jordbruksformål. Sølen Grunneierlag gir også uttrykk for at det må være enklere å få tillatelse til ombygging og tilbygg til eksisterende bygg (hytter) i randsonene enn sentralt i verneområdet. Rendalen kommuneskoger KF mener at slik verneforskriften er utformet så er den til hinder for utvikling av et utmarksbasert reiseliv i Rendalen Østfjell generelt og på Mefurua fjellstue spesielt. Mefurua må sikres som et allment friluftsområde gjennom verneforskriften ved å gi rammevilkår som sikrer muligheter for utvikling av fjellstua i framtida, spesielt med tanke på ombygging av eksisterende bebyggelse og oppføring av nye bygninger og anlegg. En grunneier påpeker at setrene må kunne vedlikeholdes og utbedres, samt at nye bygg må kunne oppføres dersom de er et ledd i bevaring og utvikling av kulturmiljøet. Flere grunneiere påpeker at det bør være tillatt å sette opp nye bygninger både på hytteeiendom og nye fritidsboliger i tilknytning til gardsdrift og uten tilknytning til gardsdrift.

Fylkesmannen mener at hensynet til vedlikehold, utbedring, restaurering og eventuelt ombygging og tilbygg er tilfredsstillende ivaretatt gjennom forslaget til verneforskrift. Fylkesmannen er innstilt på å være imøtekommende overfor konkrete søknader som synes rimelige og hensiktsmessige, forutsatt at det tas tilstrekkelige landskapsmessige og byggeskikksmessige hensyn. Når det gjelder tilbygg må disse stå i et rimelig forhold til størrelsen på den eksisterende bygningen. Bruksendringer som ikke krever eksteriørmessige endringer krever ikke behandling etter verneforskriften for landskapsvernområdet, men kan kreve tillatelse etter plan- og bygningsloven.

Til spørsmålet om utbygging til fritidsformål vest for Mistra vil fylkesmannen bemerke at med den avgrensningen som nå anbefales lagt til grunn for den videre verneplanprosessen, så ligger hele det foreslåtte landskapsvernområdet innenfor et areal som i gjeldende arealdel i kommuneplanen for Rendalen har status som landbruks-, natur- og friluftsområde. Bebyggelse utenom stedbunden næring er derfor i utgangspunktet ikke tillatt. Etter fylkesmannens oppfatning er tradisjonell hyttebebyggelse i området i konflikt med verneformålet. Det er heller ikke naturlig at en verneforskrift med hjemmel i naturvernloven er mer liberal med hensyn til oppføring av ny fritidsbebyggelse enn det som det generelle lovverket gir adgang til. Fylkesmannen vil derfor fraråde at verneforskriften endres med sikte på å kunne tillate oppføring av ny fritidsbebyggelse.

Mange av høringsinstansene anmoder fylkesmannen om å endre verneforskriften til å omfatte oppføring av nye bygninger også til andre formål enn tradisjonell jordbruksvirksomhet. Konkret nevnes bygninger for skogbruk og annen utmarksutnyttelse (jakt og fiske), husvære for allmennhetens friluftslivsutøvelse, utmarksbasert reiseliv mv. Fylkesmannen har forståelse for synspunktene om at det i store utmarkskommuner der næringsgrunnlaget for en stor del har vært knyttet til tradisjonelt jordbruk og skogbruk bør være rom for og rammebetingelser for mer moderne former for utmarksutnyttelse. Dette kan være utleie av husvære i forbindelse med jakt, fiske og annet friluftsliv, naturguiding, oppføring av nye bygninger for overnatting og servering etc. Fylkesmannen mener at det er mulig å forene hensynet til

verneformålet for et Sølen landskapsvernområde med oppføring av noen nye bygninger for slike formål dersom det settes nærmere vilkår for dette.

Det er 7 seterområder/setergrender innenfor det foreslåtte landskapsvernområdet. Dette er Skånborket, Horndalen, Nysetra, Missjøhaugen, Mistdalen, Jota og Lomnesmisteretra. Selv om det er knyttet flere seterretter til de enkelte seterområdene, ser ikke fylkesmannen for seg at omfanget av søknader om tillatelse til oppføring av nye bygninger til ulike formål vil bli stort.

Fylkesmannen ser at bebyggelsen på det sikrede friluftslivsområdet Mefurua representerer et spesielt tilfelle i det foreslåtte landskapsvernområdet ved at det er det eneste serverings- og overnattingstilbud i området. En har forståelse for at det på dette stedet vil kunne oppstå behov for oppgraderinger av eksisterende bygninger eller oppføring av nye. Fylkesmannen vil derfor anbefale at det i verneforskriften tilføyes et nytt punkt der det kan gis tillatelse til oppføring av nødvendige nye bygninger for driften av Mefurua. Da dette er et friluftslivsområde som er sikret med statlige midler, forutsettes det at eventuelle tiltak på eiendommen ikke kan gjøres uten tillatelse fra Direktoratet for naturforvaltning.

Når det gjelder ønskene fra en grunneier om gjenoppføring av seterhus på nordre Missjøhaugen seter på samme tomt, med samme størrelse og med samme bygningsmessige utforming som det opprinnelige seterhuset, mener fylkesmannen at det bør kunne tillates.

Bygninger og bygningsmiljøet er en del av kulturlandskapet, men nevnes ikke spesifikt i formålsparagrafen. Fylkesmannen legger til grunn at hensynet til eventuelle bygninger med kulturvernfarende verneverdier blir tilstrekkelig ivarettatt ved kommunens forvaltning og praktisering av plan- og bygningslovens bestemmelser, herunder eventuell kontakt med Hedmark fylkeskommune som kulturvernmyndighet.

Direktoratet for naturforvaltning viser til at etablering av et verneområde bl.a. skal hindre nye inngrep og tekniske installasjoner som kan forringe de eksisterende landskapsverdiene. DN merker seg imidlertid at fylkesmannen i sin tilrådning forslår at det åpnes for at verneforskriften skal ha en dispensasjonsbestemmelse som gir forvaltningsmyndigheten mulighet til å gi dispensasjon til oppføring av nye bygninger i seterområder som ikke har direkte seter- eller jordbruksformål. Det vises også til synspunkter og argumenter som ble lagt fram på møtet 16. desember 2008 mellom direktoratet og Rendalen kommune. DN kan ikke tilråde en slik dispensasjonsbestemmelse. Irreversible tiltak og inngrep er i utgangspunktet forbudt og bør bare vurderes som aktuelle i områder hvor det av hensyn til verneformålet vil være behov for slike tiltak. Det menes her tiltak i forbindelse med skjøtsel eller tilrettelegging for å ta vare på verneverdiene. For å hindre at verneverdier forringes eller går tapt, har derfor direktoratet en meget restriktiv holdning med hensyn til å ha dispensasjonshjemler i verneforskriftene som åpner for oppføring av nye bygninger.

Praksisen som direktoratet viser til ovenfor er også grunnen til at direktoratet ikke finner å kunne tilråde en bestemmelse som tillater oppføring av nye bygninger i tilknytning til allmennhetens friluftslivsutøvelse. Den formen for friluftsliv som framheves i formålsparagrafen, er friluftslivsaktiviteter som krever liten grad av teknisk tilrettelegging eller avansert utstyr. Friluftslivet beskrives gjerne som enkelt, blant annet fordi det ikke forutsetter irreversible inngrep. Det vises for øvrig til fylkesmannens tilrådning på dette punkt som direktoratet støtter.

Et friluftsliv som forutsetter noe mer tilrettelegging, er sikret gjennom eksisterende Mefurua turisthytte. Mefurua er eneste serverings- og overnattingssted i området. Direktoratet er enig med fylkesmannen i at det sikrede området Mefurua representerer et spesielt tilfelle i det foreslåtte landskapsvernområdet. For å sikre fortsatt drift på Mefurua støtter derfor direktoratet fylkesmannens forslag om en ny bestemmelse i verneforskriften. Bestemmelsen vil gi forvaltningsmyndigheten mulighet til å gi dispensasjon til oppføring av nye bygninger som er nødvendige for driften av Mefurua.

Flere grunneiere gir uttrykk for at forvaltningsmyndigheten må kunne gi tillatelse til oppføring av nye bygninger også i skogbruksnæring. Hvilke bygninger som vil kunne være aktuelle, presiseres ikke. Direktoratet kan ikke se at det forekommer særskilte behov for nye bygninger i tilknytning til det aktuelle skogbruket i området.

I mal til forskrift for landskapsvernområder, har direktoratet tatt inn en bestemmelse hvor forvaltningsmyndigheten gis mulighet til å gi dispensasjon til riving av gamle bygninger, anlegg og innretninger og oppføring av nye med samme størrelse og for samme bruk. Direktoratet tilrår at det tas inn en tilsvarende bestemmelse i verneforskriften for Sølen landskapsvernområde. Direktoratet har ved praktiseringen av denne bestemmelsen lagt til grunn at det ikke går uforholdsmessig lang tid fra rivingen har funnet sted til ny bygning oppføres. Direktoratet tilråder ikke at det gis en generell dispensasjonshjemmel til oppføring av bygninger der det tidligere har eksistert en bygning.

Når det gjelder størrelsen som kan aksepteres på tilbygg, mener direktoratet at det er naturlig at det settes nærmere retningslinjer om dette i forvaltningsplanen.

Miljøverndepartementet viser til at vernebestemmelsene som gjelder inngrep i landskapet ikke er til hinder for vedlikehold av eksisterende brygger, jf. forskriften § 3 pkt 1.2.a, men mener at det ikke bør etableres nye bryggeanlegg på østsiden av Sølensjøen. Videre har departementet tilføyd en bestemmelse i forskriften § 3 pkt 1.2 om at vernebestemmelsene som gjelder inngrep i landskapet ikke er til hinder for gjennomføring av tiltak i henhold til reguleringsplan ved Nysetra i samsvar med bestemmelsene i reguleringsplan for Nysetra, vedtatt av Rendal kommune den 30. januar 2003, og forvaltningsplan. Det er reguleringsbestemmelsene slik de lyder på vernetidspunktet som skal legges til grunn. Departementet har også tilføyd en bestemmelse i forskriften § 3 pkt 1.3 om at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til tiltak ved Nysetra som ikke omfattes av reguleringsbestemmelsene i reguleringsplan

for Nysetra vedtatt 30. januar 2003. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilråding.

7.3.3 Hensetting av campingvogner m.m.

Rendalen kommune foreslår et nytt punkt i 1.2 som lyder: "Oppstilling/plassering av campingvogner og bobiler på areal som er spesielt avsatt til formålet gjennom forvaltningsplanen."

Fylkesmannen påpeker at det omfattende bilveinettet i området gjør at Sølenområdet blir besøkt av mange turister i sommersesongen. Fylkesmannen antar at en del av turistene benytter campingvogner eller bobiler og parkerer for overnatting(er) i området. Spredt og tilfeldig hensetting av slike kjøretøyer kan være landskapsmessig skjemmende og vil også kunne medføre andre ulemper. Fylkesmannen anbefaler at Rendalen kommunes synspunkter på dette temaet imøtekommes, jf. forslag til ny bestemmelse om parkering av motorkjøretøyer i samsvar med forvaltningsplan under § 3 punkt 1.3.

Direktoratet for naturforvaltning støtter Rendalen kommunes og fylkesmannens forslag.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilråding.

7.3.4 Vedlikehold av anlegg

Skånborcket seterlag og en grunneier påpeker at det i verneforskriften må tilføyes en bestemmelse om vedlikehold av kunstig anlagte sjøer innenfor verneområdet med det formål å vedlikeholde damanlegg og opprettholde vannspeilet. Videre understrekes det at det i framtida kan bli aktuelt å renske Skånsjøen med maskinelt utstyr for å hindre gjengroing.

Fylkesmannen mener det er et svært lite antall kunstige vannspeil innenfor det foreslåtte landskapsvernområdet. Skånsjøen er imidlertid en av disse. Fylkesmannen mener at løpende vedlikehold av damanlegget på Skånsjøen kan gjøres direkte med hjemmel i verneforskriftens § 3 punkt 1.2.a. For tiltak som ikke faller naturlig inn under vedlikeholdsbegrepet, for eksempel mudring, foreslår fylkesmannen at en eventuell dispensasjon skal gis i medhold av § 4.

Direktoratet for naturforvaltning tilråder at det lages en egen dispensasjonsbestemmelse i forskriftens § 3 pkt 1.3 som gir mulighet for mudring i sjøer som står i fare for gjengroing. Hensikten med mudringen må være å opprettholde sjøens vannmengde på vernetidspunktet. Det er ikke ønskelig at § 4 skal brukes til tiltak man forutså på vernetidspunktet. DN ønsker derfor en egen bestemmelse om dette. I forbindelse med mudring vil det kunne oppstå behov for bruk av motorkjøretøyer.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilrådning.

7.3.5 Opplag av båter

Rendalen Bondelag påpeker at forbud mot opplag av båter virker meningsløst. Fordi det også vil være forbud mot oppføring av båtnaust, vil båtbruken enkelte steder bli kraftig vanskeliggjort. Skånboraket seterlag og en grunneier mener at forbudet mot opplag av båter må strykes.

Fylkesmannen viser til at opplag av fritidsbåter rundt et vann, i hvert fall hvis antall båter er stort og plasseringen er spredt og tilfeldig, kan være landskapsmessig skjemmende. Dette er bakgrunnen for at det ble foreslått et forbud mot opplag av båter. Bortsett fra Sølensjøen er det relativt få vannspeil med noe størrelse innenfor det foreslåtte landskapsvernområdet. Tilfeldig og landskapsmessig skjemmende opplag av båter synes ikke å representere noe problem i disse vannene. Det er i hovedsak grunneiere og rettighetshavere som har båter liggende. Med unntak av Sølensjøen er også disse vannene vanskelig tilgjengelige for de som måtte ha ønske om å frakte båt inn til sjøene. Fylkesmannen finner å kunne anbefale at "opplag av båter" strykes fra oppstillingen i verneforskriftens oppstilling av hvilke tiltak området er vernet mot.

Direktoratet for naturforvaltning mener at selv om punktet "opplag av båter" strykes fra oppregningen av inngrep som er forbudt etter verneforskriften, vil dette likevel kunne være et inngrep eller tiltak som i vesentlig grad kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. Opplag av båter vil derfor ikke være tillatt uavhengig om dette er spesifisert eller ikke. Direktoratet støtter fylkesmannen sin tilrådning om at lagring av båter skal kunne tillates i verneområdet og foreslår en ny bestemmelse i verneforskriften hvor det åpnes for å kunne gi tillatelse til opplag av båter i samsvar med retningslinjer fastsatt i forvaltningsplanen.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilrådning.

7.3.6 Massetak, masseforflytning, steinbrudd

Fjellveien Fiskevollen-Misterdalen forutsetter at grustakene ved Kremmertjønnå, Skånborkehaugene, Stonga, Åkeråmyra og nytt grustak i Øvre Kløfte fortsatt kan benyttes for uttak av grus til vegvedlikehold og at dette nedfelles i forvaltningsplanen.

Fylkesmannen er klar over at de lange strekningene med bilvei innenfor det foreslåtte landskapsvernområdet krever tilgang på grus til vedlikehold uten at denne må transporteres over urimelig lange avstander. Fylkesmannen anbefaler derfor at punktet i verneforskriften, som gir hjemmel til at det kan gis tillatelse til uttak av løsmasse, opprettholdes. I den framtidige forvaltningsplanprosessen vil det bli lagt vekt på å utarbeide en helhetlig uttaksplan. Fylkesmannen er innstilt på å finne praktiske løsninger for rimelige behov. Av landskapsmessige hensyn er det imidlertid viktig å unngå at det åpnes mange nye uttakssteder. Målsettingen bør være å finne fram til et passende antall lokaliteter som har tilstrekkelige mengder med grus av tilfredsstillende

kvalitet der uttak kan skje uten at det kommer i vesentlig konflikt med landskapsmessige interesser. De uttaksstedene som Fjellveien-Fiskevollen-Misterdalen konkret nevner i sin høringsuttalelse er alle markert på temakartet om veger og massetak i høringsdokumentet. Fylkesmannen er innstilt på å tillate at det fortsatt kan tas ut grus til vegvedlikehold fra disse lokalitetene, og at dette innarbeides i den kommende forvaltningsplanen.

Direktoratet for naturforvaltning støtter fylkesmannens synspunkter.

Miljøverndepartementet presiserer at vernebestemmelsene som gjelder inngrep i landskapet ikke er til hinder for uttak av løsmasser til vegvedlikehold fra områder som er spesielt avsatt til formålet i forvaltningsplanen, jf. forskriften § 3 pkt. 1.2.f. Videre har departementet tilføyd en bestemmelse i forskriften § 3 pkt 1.2 om at bestemmelsene om inngrep i landskapet ikke er til hinder for uttak av løsmasser til vegvedlikehold ved Øvre Kløfte grustak i samsvar med bestemmelsene i reguleringsplan av 30. november 2006 for Øvre Kløfte Grustak med senere endringer av 9. mai 2007. Det er reguleringsbestemmelsene slik de lyder på vernetidspunktet som skal legges til grunn. Departementet slutter seg til direktoratets tilrådning.

7.3.7 Nydyrking og beitekulturivering

Rendalen kommune foreslår et nytt punkt i vernebestemmelsene som hjemler gjenopptaking av jordbruksdrift eller seterdrift på setervoller hvor den tradisjonelle driften har opphørt. Mer Villmark Nå er i mot at det kan foretas nydyrking og beitekulturivering da dette innebærer en ny type arealbruk i området og er ikke forenlig med verneformålet. Misterdalen seterlag hevder at vernebestemmelsenes åpning for nydyrking kun er et spill for galleriet fordi det ikke finnes aktuelle arealer for dette i tilknytning til eksisterende seterområder.

Fylkesmannen er ikke enig i at beitekulturivering og dyrking innebærer en ny type arealbruk i Sølenområdet. Rendalen Østfjell er et tradisjonelt beite- og seterområde, riktignok med relativt store avstander mellom de enkelte setergrendene. Fortsatt drift, gjenopptakelse av slik jordbruksvirksomhet eller hensynsfull nydyrking/ beitekulturivering i tilknytning til setergrendene kommer etter fylkesmannens oppfatning ikke i konflikt med formålet med vernet. Fylkesmannen foreslår derfor at det innarbeides et nytt punkt i verneforskriften som gir hjemmel til at det kan gis tillatelse til gjenopptakelse av jordbruksdrift eller seterdrift på nedlagte setervoller.

Direktoratet for naturforvaltning viser til at ivaretagelse av et kulturlandskap er en del av formålet for opprettelsen av Sølen landskapsvernområde. Gjenopptaking av jordbruksdrift eller seterdrift på setervoller hvor den tradisjonelle driften har opphørt vil derfor kunne være positivt for ivaretagelse av verneverdiene bl.a. knyttet til kulturlandskap og biologisk mangfold. Direktoratet er enig i at det kan være hensiktsmessig å ha et eget punkt i forskriften og tilråder at det innarbeides et nytt punkt i verneforskriften slik fylkesmannen foreslår.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilrådning.

7.3.8 Terrenginngrep i forbindelse med skiløypetraseer

Grøndalen Hytteforening og Nøkkelåkjølen Hytteforening påpeker at et forbud mot å gjøre noe grunnarbeid for å kunne kjøre med løypemaskin vil medføre at en må skrinlegge alle planer om å forbedre skiløypenettet i hytteområdene.

Fylkesmannen konstaterer at det meste av skiløypenettet i tilknytning til Grøndalen fritidsområde blir liggende utenfor landskapsvernområdet. Den nordligste delen av dette løypenettet berører verneforslaget. Dette dreier seg om høytliggende arealer i hovedsak i snaufjellet. Fylkesmannen kan vanskelig se at det vil bli behov for planering og terrenginngrep av noe omfang for å opprettholde et skiløypenett av tilfredsstillende standard i dette arealet. Fylkesmannen er heller ikke kjent med at det har framkommet tilsvarende ønsker om planering som berører andre deler av landskapsvernområdet. Fylkesmannen anbefaler derfor at eventuelle planer om en forsiktig planering av grunn i skiløypetraseer behandles etter den generelle dispensasjonshjemmelen i § 4.

Direktoratet for naturforvaltning mener at inngrep på snaufjellet lettere kan endre landskapets særpreg eller karakter og at det derfor må føres en restriktiv praksis med å tillate slike inngrep. Direktoratet finner derfor ikke å kunne foreslå en dispensasjonsbestemmelse som gir forvaltningsmyndigheten mulighet til å gi dispensasjon til planering og terrenginngrep i forbindelse med eksisterende skiløype.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilrådning.

7.3.9 Stier, løyper, bruer, klopper, skilt

Den Norske Turistforening (DNT) støtter punktene om vedlikehold av merkede stier, løyper m.m. og muligheten for opparbeiding og merking av nye stier og løyper. DNT understreker behovet for en lav terskel for å skulle gi tillatelse til nye tilretteleggingstiltak for friluftsliv. Rendalen Bondelag mener at forbudet mot opparbeiding og merking av stier, bygging av bruer og klopper og oppsetting av skilt vil sette en brems på tilretteleggingen for turisme. Stier er minimale inngrep og vil bidra til å kanalisere ferdselen. Øvre Rendal Utmarksråd og Rendalen kommuneskoger KF forutsetter at vedlikehold av merkede stier, løyper, bruer, klopper og skilt tillates uten at det er søknadspliktig. Åkrådalen seterlag påpeker at verneforskriften må inneholde en bestemmelse som sikrer adgang til å rydde, merke og skilte gamle ferdselsårer.

Fylkesmannen viser til at det i verneforskriften foreslås at stier, løyper, bruer, klopper og skilt skal kunne vedlikeholdes uten at det må søkes om dette, forutsatt at dette er i samsvar med forvaltningsplanen. En del av forvaltningsplanprosessen vil bli å vurdere eksisterende anlegg i forhold til landskapsmessige og naturfaglige interesser. Det kan i teorien tenkes at noen traseer eller strekninger er problematiske ut fra en landskapsmessig betraktning eller at de kanaliserer trafikk inn mot nøkkelområder for dyrearter som er sårbare overfor ferdsel, uten at fylkesmannen pr. dags dato har

kjennskap til at slike problemstillinger finnes. Fylkesmannen antar at en framtidig forvaltningsplan for området vil foreslå at det aller meste av eksisterende stier, merking, bruer og skilt kan holdes ved like uten at det må søkes om dette. Verneforskriften gir åpning for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til opparbeiding og merking/skilting av nye stier og løyper. Fylkesmannen er innstilt på å være imøtekommende overfor godt begrunnede planer/ønsker om dette der arealer av en viss størrelse sees i sammenheng, forutsatt at gjennomføringen ikke kommer i konflikt med viktige landskapsmessige eller naturfaglige interesser. De samme betraktninger vil måtte ligge til grunn med hensyn til rydding og merking av gamle ferdselsårer, jf. høringsuttalelsen fra Åkrådalen seterlag.

Direktoratet for naturforvaltning støtter fylkesmannens vurdering.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilrådning.

7.3.10 Basestasjon til digitalt nødnett

Direktoratet for nødkommunikasjon har opplyst at det pågår utbygging av et digitalt nødnett i Norge som innebærer etablering av en rekke basestasjoner. En basestasjon har en mast som er opp til 50 meter høy, og den må ha tilgang til kraft gjennom jord- eller luftledning. Transport i forbindelse med installasjon skjer ved hjelp av helikopter, og det er i hovedsak ikke behov for å bygge veg til stasjonene. Vinterstid kan det være behov for å bruke snøscooter i forbindelse med tilsyn. Justis- og politimyndighetene har bedt om at det tas inn et punkt om ”oppsetting av basestasjon til det digitale nødnettet” i forskriften § 3 kapittel 1.2 eller 1.3. På forespørsel fra Miljøverndepartementet har Direktoratet for nødkommunikasjon sett spesielt på om en framtidig utbygging av digitalt nødnett vil berøre det foreslåtte Sølen landskapsvernområde. Direktoratet har kommet til at det ikke vil være mulig å oppnå full dekning for nødnett i Sølen landskapsvernområde ved kun å utnytte dagens telekommunikasjonsinfrastruktur. Direktoratet mener derfor at det kan bli aktuelt å etablere basestasjoner innenfor landskapsvernområdet, men at det er for tidlig å si noe om hvor i landskapsvernområdet slik etablering er aktuelt.

Miljøverndepartementet mener at etablering av en basestasjon til digitalt nødnett er en type tiltak som vil kunne endre landskapets særpreg eller karakter vesentlig. Videre peker departementet på at det ikke foreligger konkrete planer for utbygging av det digitale nødnettet innenfor det foreslåtte landskapsvernområdet. Departementet mener på denne bakgrunn at eventuelle framtidige ønsker om oppsetting av basestasjon til det digitale nødnettet innenfor Sølen landskapsvernområde bør behandles etter forskriften § 4 Generelle dispensasjonsbestemmelser.

7.4 Plantelivet

7.4.1 Beiting

Norges Bondelag påpeker som viktig at beiting kan videreføres innenfor rammen av verneformålet. Rendalen Bondelag påpeker at Direktoratet for naturforvaltning bør få pålegg om å tilrettelegge for beiting, i stedet for å kunne regulere eller forby dette. Åkrådalen seterlag mener at verneforskriftens § 3 punkt 2.2 skal lyde: ”Beiting er tillatt”. Fordi landskapet lider av for lite beiting, må direktoratets anledning til å regulere beiting utgå.

Fylkesmannen vil understreke at det ikke foreslås restriksjoner på beiting. Formuleringen om at direktoratet kan regulere eller forby beiting som skader landskapets art eller karakter er en standardbestemmelse som er å anse som en sikkerhetsventil i tilfelle beitebruken skulle endre seg vesentlig. Dette kan eksempelvis være endringer der resultatet er at det naturlige dyrelivet blir fortrent eller at plantearter/vegetasjonssamfunn står i fare for å forsvinne på grunn av for sterkt beite- eller slitasjepress fra husdyr. Omfanget av beiting i Sølenområdet har gradvis blitt mindre de senere tiårene, og fylkesmannen vurderer det som svært lite sannsynlig at ovenstående bestemmelse vil kunne komme til anvendelse. Fylkesmannen anbefaler likevel at ordlyden om beiting i verneforskriften opprettholdes slik det er formulert i høringsforslaget som en sikkerhetsventil.

Direktoratet for naturforvaltning er enig i synspunktet om at for lite beiting i fjellet og påfølgende gjengroing er en betydelig større utfordring enn overbeite. Formuleringen om å kunne regulere og forby beiting er som fylkesmannen påpeker en standardformulering og en sikkerhetsventil, men som det i den nåværende situasjon er svært liten sannsynlighet for at vil bli brukt.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilråding.

7.4.2 Lavsanking

Interessegruppa Mer Villmark Nå er i mot at det tillates lavsanking. Dette begrunnes med at aktiviteten kan ha negative/usikre økologiske konsekvenser, gi terrengskader (kjørespor), støy og forstyrrelser. Norges Bondelag påpeker som viktig at lavsanking kan videreføres innenfor rammen av verneformålet. Veslesetra seterlag og Naturvernforbundet i Midt-Østerdalen er opptatt av at tradisjonsnæringer som reindrift og lavsanking skal kunne drives videre.

Fylkesmannen viser til at hovedmålsettingen med opprettelsen av Sølen landskapsvernområde er å sikre landskapet mot nye tekniske inngrep som kan føre til vesentlige endringer av landskapet og naturmiljøet. Det er ikke foreslått plantelivsfredning i området. Lavsanking er en viktig næring i området, og fylkesmannen mener at denne aktiviteten kan fortsette uten at den kommer i konflikt med verneformålet. Fylkesmannen er enig med Interessegruppa Mer Villmark Nå i at

all motorisert uttransport av lav må skje skånsomt for å unngå terrengskader, men vil ikke anbefale et forbud mot denne næringsutøvelsen. Punktet om lavsanking i verneforskriften anbefales derfor beholdt uendret.

Direktoratet for naturforvaltning støtter fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilrådning, som innebærer at lavsanking kan fortsette slik det skjer i dag.

7.4.3 Skogsdrift

Den Norske Turistforening (DNT) har merket seg at det gis rom for videreføring av skogsdrift på dagens nivå i tråd med bestemmelsene i skogloven. Med henvisning til et lite miljøtilpasset skogbruk i Vassfaret landskapsvernområde mener DNT at det bør vurderes mer konkrete rammer for utøvelsen av skogsdriften innenfor Sølen. Norges Bondelag påpeker som viktig at skogsdrift kan videreføres innenfor rammen av verneformålet. Glommen Skog BA, Øvre Rendal Utmarksråd, Borregaard Skoger AS, Rendalen kommuneskoger KF, Skånborket Seterlag, Bertin Mømb's dødsbo v/Hilde Mømb og to grunneiere er fornøyd med eller ser svært positivt på bestemmelsen om at avvirkning og skjøtsel av skog er tillatt i tråd med bestemmelsene i skogbruksloven. Det understrekes at det er viktig at denne bestemmelsen ikke strammes inn i den videre prosessen. Rendalen skogeierlag gir uttrykk for at verneforskriften er til å leve med for skogbruket sin del. Rendalen Bondelag er tilfreds med verneforskriftens bestemmelser om skogbruk og skogskjøtsel. Sølen Grunneierlag påpeker som viktig at skogbruk i landskapsvernområdet kan drives innenfor de rammer som skogloven og Levende skog gir, uten ytterligere restriksjoner. En grunneier påpeker at det er av stor betydning at moderne skogsdrift med skogsmaskiner kan opprettholdes og at dette kan foregå på barmark. Det vises til at det også tidligere er gjennomført skogsdrift i Misterdalen med skogsmaskiner uten at landskapet eller verneverdiene er blitt forringet.

Fylkesmannen har merket seg at en stor andel av høringsinstansene uttrykker tilfredshet med verneforskriftsforslagets bestemmelser om avvirkning og skjøtsel av skog, samt at næringsorganisasjonene mener at disse bestemmelsene "er til å leve med". Det aller meste av skogen innenfor det foreslåtte landskapsvernområdet har status som vernskog med hjemmel i skogbruksloven. Dersom bestemmelsene og retningslinjene for avvirkning og skjøtsel som er innbakt i disse bestemmelsene blir fulgt, mener fylkesmannen at skogbruksvirksomheten ikke kommer i konflikt med verneformålet. En mener at rammene som er satt i vernskog-bestemmelsene er tilstrekkelig konkrete, jf. uttalelsen fra DNT. Fylkesmannen anbefaler derfor at verneforskriftsforslagets bestemmelser om skogsdrift opprettholdes uendret i den videre prosessen. Etter fylkesmannens oppfatning er de største utfordringene i forbindelse med skogbruk knyttet til å unngå unødig skjemmende og varige terrengskader i forbindelse med den motoriserte avvirkningen og uttransporten, jf. drøfting av denne problemstillingen nedenfor.

Direktoratet for naturforvaltning støtter fylkesmannens synspunkter.

Miljøverndepartementet vil peke på at særpregete, dekorative eller døde trær kan være viktige landskapselementer. Bestemmelsen under § 3 pkt. 2.5 om at slike trær som preger landskapet ikke skal hogges, er derfor presisert også under § 3 pkt. 2.4. Det vises for øvrig til kommentar i kapittel 7.4.4. I forskriften § 3 pkt. 2.4 har departementet tilføyd at hogst også må skje i samsvar med forvaltningsplanen, jf. § 5. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning.

7.4.4 Vedhogst

Norges Bondelag påpeker som viktig at vedhogst kan videreføres innenfor rammen av verneformålet.

Fylkesmannen viser til at det ikke foreslås restriksjoner på hogst av ved til bruk for hytter og setrer som ligger innenfor landskapsvernområdet. Det henstilles imidlertid om å unngå å felle særpregede, dekorative eller døde trær som preger landskapet, slik det også er bestemmelser om i vernskog-bestemmelsene. Fylkesmannen anbefaler at forskriftsforslagets bestemmelser om vedhogst beholdes uendret.

Direktoratet for naturforvaltning støtter fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementet viser til at direktoratets forslag til forskriftsbestemmelse innebærer at særpregete, dekorative eller døde trær som preger landskapet ikke skal hogges. Departementet slutter seg til dette. I forbindelse med arbeidet med forvaltningsplanen bør det legges vekt på å komme fram til en felles forståelse mellom forvaltningsmyndigheten og aktuelle brukere om hvordan denne bestemmelsen bør praktiseres. Nærmere retningslinjer for hogst gis i forvaltningsplanen. I den forbindelse bør det vurderes å ta inn relevante retningslinjer fra Levende skog-standarden. I forskriften § 3 pkt. 2.5 har departementet tilføyd at hogst må skje i samsvar med forvaltningsplanen. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning.

7.5 Dyrelivet

7.5.1 Jakt og fiske

Norges Bondelag påpeker som viktig at jakt og fiske kan videreføres innenfor rammen av verneformålet.

Fylkesmannen viser til at jakt, fangst og fiske vil kunne foregå som før. Det vil si at verneforskriften ikke legger ytterligere restriksjoner på disse aktivitetene utover det som følger av viltloven og lov om lakse- og innlandsfisk og forskrifter gitt i medhold av disse. Fylkesmannen anbefaler at bestemmelsene om jakt og fiske i verneforskriften videreføres uten endringer i den videre prosessen.

Direktoratet for naturforvaltning støtter fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets tilrådning.

7.6 Ferdsl

Rendalen kommune mener at det i verneforskriften bør endres til: ”Organisert ferdsel som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten, jf. forvaltningsplanen. Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for organisert turvirksomhet til fots, med hund, hest, sykkel, kano, kajakk, seil eller ski så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende.”

Rendalen bondelag mener at verneforskriften i praksis kan sette en stopper for organiserte rideturer mv. Det påpekes at det er flere ferdselsårer i området som er brukt av bygdefolket til blant annet frakt av folk og varer med hest. Det er eksempler på at slike gamle ferdselsårer har blitt ”restaurert” ved at organiserte rideturer benytter dem.

Fylkesmannen viser til at verneforskriftsforslagets utgangspunkt er fri ferdsel i utmark med de rettigheter og plikter som følger av friluftslovens bestemmelser. Søknadsplikt for visse typer organisert ferdsel er foreslått innarbeidet for å sikre en dialog mellom brukere og forvaltningsmyndighet og gi muligheter for å styre uheldig ferdsel for å unngå konflikter i forhold til sårbar natur. Innenfor rammen av verneforskriften skal det imidlertid være mulig å drive med ulike reiselivsrelaterte aktiviteter som naturguiding, fjellføring og annen organisert turvirksomhet. Det avgjørende i forhold til verneforskriften er virksomhetens virkning på verneverdiene, landskap og elementer som har betydning for landskapsbildet.

Utviklingen viser at turoperatører og andre virksomheter *kan* utvikle reiselivstilbud som over tid kan bli en trussel mot verneverdiene. Fylkesmannen mener at kontroll med store arrangementer og noen former for organisert bruk kan virke forebyggende mot skader på naturmiljøet. Fylkesmannen mener at enkelte av de friluftslivsaktivitetene som Rendalen kommune mener skal behandles i verneforskriften på lik linje med ferdsel til fots og på ski, eksempelvis organisert bruk av hest og sykkel, kan medføre uheldig terrengslitasje og dermed komme i konflikt med verneformålet. Etter en samlet vurdering vil fylkesmannen anbefale at verneforskriftsforslagets bestemmelser om ferdsel legges til grunn for den videre prosessen. Fylkesmannen vil imidlertid understreke at unødvendig regulering skal unngås, og faste arrangementer bør få flerårige tillatelser dersom det ikke oppstår konflikter i forhold til naturmiljøet. Arbeidet med forvaltningsplanen vil bli viktig for å avklare slike forhold.

Fylkesmannen er oppmerksom på at det er et visst omfang av organisert bruk av hest i området og at denne fritidsaktiviteten har utviklingspotensial i næringsmessig sammenheng. Til Rendalen bondelags kommentarer angående bruk av hest vil fylkesmannen bemerke at en er innstilt på å finne løsninger slik at gamle ferdselsårer kan tas i bruk til organiserte rideturer i et omfang som er akseptabelt ut fra terrengslitasjehensyn.

Direktoratet for naturforvaltning presiserer at det i utgangspunktet er fri ferdsel i utmark. Restriksjoner på organisert ferdsel er tatt inn for å sikre en dialog mellom

brukere og forvaltningen. En slik dialog gir forvaltningsmyndigheten mulighet for å styre uheldig ferdsel som kan skade verneverdiene. Innenfor rammene av verneforskriften vil det være mulig å drive med reiselivsrelaterte aktiviteter som guiding, fjellføring og annen organisert turvirksomhet. Avgjørende i forhold til verneforskriften er virksomhetens virkning på verneverdier, landskap og elementer som skal ha betydning for landskapsbildet, ikke om virksomheten er kommersiell eller ikke. Forvaltningsplanen skal avklare hvilke typer ferdsel som krever særskilt tillatelse. Større arrangementer, konkurranser og jaktprøver er eksempler på aktiviteter som normalt må omsøkes.

Direktoratet støtter ellers fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementet har justert bestemmelsen i § 3 pkt 4.2 slik at den er tilpasset reglene i naturmangfoldloven. Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilrådning.

7.7 Motorferdsel

Den Norske Turistforening (DNT) ser behovet for innstramming av motorferdsel i utmarka generelt og at det spesielt i verneområdene må være mulig å søke naturens ro og stillhet. Det påpekes derfor at barmarkskjøring må begrenses til et minimum og at laveste lovlige høyde for fly/helikopter bør være minimum 1000 meter over bakken. Videre påpekes det at Forsvarets lavtflyging ikke er forenlig med vern. Av hensyn til statistikk bør kjøring hjemlet i verneforskriftens bestemmelser om motorferdsel innrapporteres til forvaltningsmyndigheten. DNT forutsetter at verneforskriften hjemler nødvendig nyttekjøring for drift av hytter for allmennheten. Videre påpeker DNT at verneforskriften må gi hjemmel til kjøring i forbindelse med kvisting/stikking og vedlikehold av skiløyper, men at det ikke må åpnes opp for ytterligere preparering av skiløyper innenfor verneområdet. Interessegruppa Mer Villmark Nå er i mot bruk av motorisert utstyr for å forvalte reinstammen vinterstid. I forbindelse med punkt 5.3.a påpekes det at transporten må begrenses til snøskuter da lufttransport gir mer støy. Videre mener interessegruppa at utlegging av saltsteiner bør kunne gjøres uten bruk av motorisert utstyr. Forsvarsbygg påpeker at vernet ikke må være til hinder for gjennomføring av nødvendig militær lavtflyging. Statens landbruksforvaltning ber om at det i foredraget til kongelig resolusjon klargjøres hva som menes med "nødvendig tilsyn" i tilknytning til reindrif, jf. punkt 5.2.g; dette for å unngå uklarheter i forståelsen. Rendalen kommune påpeker at tillatelsen til motorferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet må tas ut av verneforskriften da denne aktiviteten ikke er forenlig med formålet med opprettelsen av landskapsvernområdet. Kommunen mener at forskriftens punkt 5.2.e bør endres til: "Bruk av lett kjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget for uttransport av felt elg og hjort, samt til lavsanking i utøvelse av næring under skoggrensen." Videre påpekes det at punkt 5.3.a bør endres til: "Luft- og snøskutertransport av brensel, materiell, utstyr og proviant til setrer, buer og hytter, herunder utleiehytter og turistanlegg". Kommunen påpeker også at næringsfiske vil kreve et særskilt behov for motorferdsel i utmark, og at lokal forskrift for motorferdsel i utmark må legges til grunn for utøvelsen av næringsfiske i Sølensjøen.

Rendal Renselskap påpeker at behovet for helårlig tilsyn innebærer at en må bruke snøskuter vinterstid. Selskapet påpeker også at flystøy kan være svært skadelig for reinstammen, og at det derfor må stilles strenge krav til minimumshøyde for jagerfly. Misterdalen seterlag ber om at "under skoggrensen" strykes i bestemmelsen om utfrakting av felt elg og hjort. Det er ytterst sjelden at elg eller hjort felles i snaufjellet, og det er blitt mer og mer vanlig at uttransport foretas med lett beltekjøretøy i stedet for med traktor. Rendalen Bondelag påpeker at det kan være vanskelig å forutse om kjøring setter spor som fører til avrenning. Det bør derfor være mulig å reparere skader som kan oppstå. Øvre Rendal Utmarksråd konstaterer at verneforskriften ikke definerer hva som er lett beltekjøretøy. Utmarksrådet påpeker at mindre traktorer med halvbelter er like skånsomme mot terrenget som jernhest, og at det derfor er urimelig å pålegge jegere store investeringer i jernhest når dagens utstyr egner seg like godt til formålet. Videre forutsettes det at det ved utvidet jakt på elg blir tillatt å transportere jegere og proviant med snøskuter på samme måte som i dag. Åkrådalen seterlag mener at forslaget vedrørende kjøring på barmark ved skogshogst skal erstattes med: "... foregår så skånsomt som mulig. Hvis kjøringen medfører sporsetting som er landskapsmessig skjemmende eller kan forårsake vannavrenning og erosjon, skal skadene repareres så snart driften er avsluttet." For øvrig er seterlaget fornøyd med at Rendal Renselskap gis mulighet til fortsatt bruk av beltekjøretøy på vinterføre for nødvendig tilsyn med reinstammen. Søljensjøen lotteierforening mener at det må tas hensyn til lotteiernes behov for å kunne tilpasse motorisert ferdsel med motorstørrelse m.m. på en slik måte at dette kan skje i takt med utviklingen og muligheten for utøvelse av og levering av fisk.

Viksetra v/Øystein Viken gjør oppmerksom på at setra har ei jaktbu i fjellet øst for Harahøgda (Skarsbua). En forutsetter at forvaltningsmyndigheten vil gi tillatelse til transport av ved og varer med snøskuter til denne bua. Rendalen kommuneskoger KF påpeker at en vinterstid er avhengig av bruk av snøskuter eller militær bandvogn langs veitraseene som er åpne for alminnelig ferdsel sommerstid for å frakte proviant og utstyr til Mefurua fjellstue. Det forventes at denne transporten fortsatt vil være tillatt. En grunneier mener at verneforskriften må hjemle transport av personer med beltekjøretøy. En annen grunneier ønsker at hensynet til etablerte hytter og hytteiere kommer sterkere til uttrykk med hensyn til adkomst, slik at verneplanen ikke blir til hinder for å opprettholde dagens bruksmønster.

Fylkesmannen har merket seg at noen av høringsinstansene har synspunkter på forslaget til minimums flyhøyde for fly og helikopter, spesielt i forhold til Forsvarets lavflyging. Fylkesmannen er kjent med at det er nedsatt ei arbeidsgruppe med representanter for Forsvarsdepartementet, Miljøverndepartementet og Direktoratet for naturforvaltning som skal legge fram en innstilling med forslag til hvordan forsvarrets lavflyging skal behandles i forbindelse med verneområder. Etter fylkesmannens oppfatning er det derfor naturlig at spørsmålet om lavflygingsbestemmelse for et eventuelt Sølen landskapsvernområde vurderes i lys av arbeidsgruppas innstilling. Dette må da gjøres som en del av den sentrale behandlingen av verneforslaget.

Til Rendalen kommunes anmodning om at militær operativ virksomhet må tas ut av verneforskriftens fordi den ikke er forenlig med verneformålet, vil fylkesmannen bemerke at det med "militær operativ virksomhet" ikke menes Forsvarets ordinære øvingsvirksomhet. Med begrepet menes manøvrer av taktisk karakter, eksempelvis forflytninger i forbindelse med en antatt trussel. Dette vil være særtilfeller som det svært sjelden eller kanskje aldri vil oppstå behov for. Fylkesmannen vil derfor ikke anbefale at verneforskriften endres i forhold til denne aktiviteten.

Flere høringsinstanser er tilfreds med at verneforskriften hjemler adgang til motorferdsel på vinterføre for tilsyn med rein i regi av Rendal Renselskap. Til Interessegruppa Mer Villmark Nå sine synspunkter vil fylkesmannen bemerke at et av vilkårene som er nedfelt i den fornyede konsesjonen som Rendal Renselskap har fått fra Landbruks- og matdepartementet, er at selskapet gjennomfører tilstrekkelig tilsyn for å forhindre sammenblanding med rein fra tilgrensende samiske tamreinområder. Dette vil etter fylkesmannens oppfatning kreve noe motorferdsel på vinterstid. Men i den framtidige forvaltningsplanen må det innarbeides mer konkrete retningslinjer for dette, eksempelvis kjøreomfang og arealdifferensiering. Et overordnet prinsipp må være at kjøring i forbindelse med tilsyn begrenses til det strengt nødvendige.

Rendalen kommune anmoder om at kjøring i forbindelse med uttransport av lav unntas fra søknadsplikt. Fylkesmannen har forståelse for at søknadsplikten kan oppfattes byråkratisk og unødig restriktiv. Søknadsplikten sikrer imidlertid at forvaltningsmyndigheten har oversikt over og kontroll med type kjøretøyer som benyttes, at det ikke kjøres i områder som er spesielt sårbare, eksempelvis i høvfjellet, og at kjøringen er knyttet til utnyttelse av laven i næringssammenheng. Etter fylkesmannens oppfatning vil det være hensiktsmessig at forvaltningsmyndigheten gir flerårige tillatelser til dette kjøreformålet. På bakgrunn av ovenstående anbefaler fylkesmannen at verneforskriftens punkter om tillatelse til bruk av lett beltekjøretøy, som ikke setter varige spor i terrenget, for uttransport av felt elg og hjort under tregrensa (§ 3 punkt 5.2.e) og punktet om at det kan gis tillatelse til motorferdsel i forbindelse med lavsanking (§ 3 punkt 5.3.e), opprettholdes slik de er formulert i høringsforslaget.

Fylkesmannen konstaterer at få av høringsinstansene har konkrete merknader til motorferdselbestemmelsene knyttet til skogbruksaktivitet. Fylkesmannen anbefaler derfor at verneforskriftens punkt om motorferdsel i forbindelse med avvirkning og skjøtsel av skog i samsvar med skogbruksloven, forutsatt at kjøringen ikke medfører sporsetting som er landskapsmessig skjemmende eller som kan forårsake vannavrenning og erosjon (§ 3 punkt 5.2.d), opprettholdes og legges til grunn for den videre prosessen. Likeledes anbefales det at henvisningene og vurderingene som er gjort i høringsdokumentet når det gjelder praktiseringen av dette forskriftspunktet, nedfelles og eventuelt ytterligere konkretiseres i en framtidig forvaltningsplan.

Fylkesmannen vil understreke at tillatelse til bruk av snøskuter på godt snødekt mark for transport av materialer, ved, proviant og utstyr til hytter, buer og setrer i området kan påregnes gitt i et rimelig omfang. Dette vil være et regelmessig transportbehov

som det er naturlig å skulle gi flerårige dispensasjoner for. Fylkesmannen ser ingen grunn til at vurderingen av nyttetransportsøknader til Mefurua og bua øst for Harahøgda skal avvike fra disse retningslinjene. Fylkesmannen mener at "setrer, buer og hytter" også dekker begrepene "utleiehytter" og "turistanlegg", jf. anmodningen fra Rendalen kommune. Det synes derfor overflødig å nevne disse bygningstypene spesielt i verneforskriften. Fylkesmannen er for øvrig ikke enig i at "personer" også skal opplistes i forskriftspunktet angående bruk av luft- og snøscootertransport til setrer, buer og hytter, jf. uttalelsen fra en grunneier. Det generelle lovverket (motorferdselloven) hjemler ikke slik persontransport, og derfor er det unaturlig at en forskrift med hjemmel i naturvernloven skal være mer liberal med hensyn til dette. Fylkesmannen anbefaler at ordlyden i verneforskriften beholdes som i høringsforslaget.

Verneforskriften foreslår ingen restriksjoner på bruk av motorbåt på Sølensjøen utover det som motorferdselloven med tilhørende forskrifter setter. Fylkesmannen mener derfor at Sølensjøen lotteierforenings anmodninger vedrørende motorstørrelse og bruk av motorbåt på Sølensjøen er tilstrekkelig tatt hensyn til.

Det er etter fylkesmannens oppfatning større fare for at motorisert ferdsel på barmark over skoggrensa vil etterlate mer skjemmende og varige spor enn kjøring på mer bærekraftig mark nede i skogen. Dette er bakgrunnen for at "under skoggrensa" er innarbeidet i verneforskriften om uttransport av felt elg og hjort. Fylkesmannen vil derfor ikke anbefale at skogområdene og fjellområdene sidestilles med hensyn til uttransport av felt hjortevilt. En har merket seg utsagnet om at det er svært sjelden at elg og hjort felles i snaufjellet. Fylkesmannen understreker at det er mulig å søke om dispensasjon i henhold til verneforskriftens § 4 i slike spesielle tilfeller. Fylkesmannen ser at det er vanskelig å forutse slike elgfall, men at i de få saker som forventes vil oppstå så kan forvaltningsmyndigheten kontaktes på telefon, og at en eventuell dispensasjon bekreftes skriftlig i etterkant. Fylkesmannen vil ikke anbefale at det generelt gis åpning for bruk av traktor eller andre motorkjøretøyer enn elgtrekk til uttransport av felt elg og hjort. Fylkesmannen er enig i at lette traktorer med halvbelter kan være skånsomme mot terrenget og sånn sett kommer i en mellomstilling, slik Øvre Rendal Utmarksråd påpeker i sin høringsuttalelse. Fylkesmannen finner det imidlertid mest hensiktsmessig at en vurdering av om slike kjøretøyer skal tillates benyttet til uttransport av felt elg, tas som en del av arbeidet med forvaltningsplanen.

Fylkesmannen har foreslått et generelt unntak fra motorferdselforbudet for kjøring på traseer som i forvaltningsplanen er avmerket som bilveger. En del slike traseer er markert på kart 8 i høringsdokumentet. Fylkesmannen er oppmerksom på at det har innarbeidet seg praksis med at det kjøres helt fram til enkelte hytter som har noe avstand fra disse definerte bilvegene, selv om disse kjøretraseene ikke er opparbeidet som bilveg og dermed er å betrakte som utmark i motorferdsellovens forstand. To hytteiere anmoder om at verneforslaget ikke blir til hinder for å opprettholde det innarbeidede kjøremønsteret. Fylkesmannen er av den oppfatning at i det kommende forvaltningsplanarbeidet må en ta sikte på å framskaffe en totaloversikt over slike "gråsoner"-adkomsttraseer. I samråd med Rendalen kommune må fylkesmannen lage forslag til hvilke av disse kjøretraseene som skal klassifiseres som bilveg og dermed

være unntatt fra motorferdselforbudet, og hvilke av traseene som er å betrakte som kjørespor/utmark og som dermed krever dispensasjon både fra verneforskrift og motorferdsellov for at kjøringen skal være lovlig. Forslaget til klassifisering må innarbeides i forslaget til forvaltningsplan. Fylkesmannen ser derfor ikke behov for og vil ikke anbefale at det innarbeides et nytt punkt i verneforskriften under 5.2 eller 5.3 som spesielt omhandler kjøreadkomst til hytter som ikke ligger ved bilvei.

Direktoratet for naturforvaltning viser til at det er et nasjonalt mål at den motoriserte ferdsele i utmarka skal holdes på et minimum. Direktoratet støtter fylkesmannens synspunkt om at motorisert ferdsel knyttet til lavsakning må omsøkes. Etter forslaget vil det være tillatt å bruke beltekjøretøy på vinterføre for nødvendig tilsyn med rein i henhold til forvaltningsplan. I forvaltningsplanen må det fastsettes klarere retningslinjer for denne kjøringen. Hva som er å betrakte som nødvendig tilsyn må klargjøres der. Direktoratet er enig med fylkesmannen i at kjøring i forbindelse med tilsyn må begrenses til det strengt nødvendige.

I forslaget til verneforskrift som var på høring, var det ikke noe forbud mot lavflyving i verneområdet, bare landing med luftfartøy. Direktoratet finner ikke å kunne foreslå et lavflyvingsforbud som ikke har vært forelagt høringsinstansene. Arbeidsgruppa som skal se på hvordan Forsvarets interesser og planer kan og bør håndteres i forhold til forvaltningen av naturvernområder, har ennå ikke avsluttet sitt arbeid. Denne gruppa har derfor ikke konkludert med hensyn til hvilke retningslinjer de vil anbefale for fremtiden, herunder forsvarets lavflyving i verneområder.

Når det gjelder terrenget på snaufjellet, er det mer utsatt for synlig slitasje, spor og skader. Av den grunn vil det være naturlig med strengere regler for motorferdsel i disse områdene. Bruk av helikopter eller lett beltekjøretøy på vinterføre vil kunne forhindre terrengslitasje i høyereliggende områder. Direktoratet tilrår derfor en hjemmel for forvaltningsmyndigheten til å gi dispensasjon til bruk av lett beltekjøretøy på vinterføre eller helikopter for uttransport av felt elg eller hjort.

Når det gjelder uttransport av felt elg og hjort, anbefaler fylkesmannen at det generelt ikke gis adgang til bruk av traktor eller andre motorkjøretøyer enn elgtrekk. I høringsforslaget var det "lett beltekjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget" som var angitt som transportmiddel for denne type motorferdsel. En endring av forskriftsteksten til nå bare å omfatte elgtrekk, vil være en innskjerping av forskriftsteksten. Dette vil være en endring direktoratet ikke anbefaler å foreta etter høring. I forvaltningsplanen kan det eventuelt gis en generell anbefaling om at elgtrekk bør benyttes til utfrakt av felt elg eller hjort.

Kjøring til hytter på kjørespor som ikke er definert som vei, er ikke tillatt i medhold av motorferdselloven. Direktoratet er av den oppfatning at restriksjonsnivået for motorferdsel bør være minst like strengt i verneområder som i annen utmark. Kjøring på kjørespor bør derfor ikke tillates med mindre kjøringen er å betrakte som nyttekjøring som det kan gis dispensasjon til i medhold av verneforskriften. Direktoratet støtter derfor fylkesmannens tilrådning om at det i forbindelse med

utarbeidelsen av forvaltningsplanen må foretas en gjennomgang av hva som er å betrakte som vei og hva som ansees som kjørespor. Direktoratet er enig med fylkesmannen i at det ikke innarbeides et nytt punkt i verneforskriften som spesielt omhandler kjøreadkomst til hytter som ikke ligger ved bilvei.

I forbindelse med mudring vil det kunne oppstå behov for bruk av motorkjøretøyer. Direktoratet ønsker derfor en egen dispensasjonsbestemmelse i forskriften om motorferdsel i forbindelse med mudring.

Direktoratet støtter ellers fylkesmannens tilråding.

Miljøverndepartementet viser til at det foreslåtte landskapsvernområdet ligger innenfor et område hvor Rendal Renselskap har konsesjon for drift etter reindriftsloven med varighet fram til 1. januar 2018. Et av punktene i konsesjonen omhandler bruk av snøscooter i forbindelse med Renselskapets tilsynsvirksomhet. Konsesjonen har på dette punkt følgende ordlyd, jf Landbruks- og matdepartementets brev av 16. desember 2008: *"I forbindelse med tilsynsvirksomhet, er det vinterstid adgang til bruk av snøscooter i den etablerte beitefrie buffersonen mot reinbeitedistriktene i øst, samt øst for grense avmerket av departementet på vedlagte kart. Snøscooter kan også, i den etablerte beitefrie buffersonen, nyttes i forbindelse med eventuell skilling av rein hjemmehørende i Renselskapets område og tamrein tilhørende Femund og Elgå reinbeitedistrikter. Innenfor området hvor snøscooter kan benyttes, skal kjøring med snøscooter i forbindelse med tilsyn med reinen skje langs faste ruter. Rutene skal legges slik at sårbare naturområder unngås og slik at de medfører minst mulig belastning for friluftslivet. Fylkesmannen i Hedmark skal gjøres kjent med de fastsatte rutene. Det tas forbehold om endringer i rutene dersom de kommer i konflikt med natur- eller friluftslivsinteresser eller området vernes etter naturvernloven. For øvrig innebærer konsesjonen ikke adgang til annen bruk av kjøretøy i terreng."*

Miljøverndepartementet forutsetter at ovennevnte snøscooterruter fastsettes i forvaltningsplanen. Til fylkesmannens og direktoratets kommentarer om hva forvaltningsplanen bør ta opp i forbindelse med Rendal Renselskaps virksomhet, vil departementet bemerke at det kun er kjørerutene som kan nedfelles i forvaltningsplanen.

Departementet har tilføyd i forskriften en bestemmelse om motorferdsel for uttransport av syke/skadde bufe (§ 3 pkt. 5.2.h).

Departementet slutter seg for øvrig til direktoratets tilråding.

Når det gjelder Forsvarets lavtflyging, viser departementet til arbeidet i den interdepartementale gruppen mellom Miljøverndepartementet og Forsvarsdepartementet hvor forholdet mellom verneområder og Forsvarets nødvendige lavtflyging vurderes. Avveiningene mellom vernehensyn og Forsvarets behov foretas på bakgrunn av faglige tilrådingene fra Norsk institutt for naturforskning (NINA). Ut i fra konklusjonene så langt, anbefaler Miljøverndepartementet at det ikke legges spesielle restriksjoner på Forsvarets nødvendige lavtflyging i denne verneplanen.

7.8 **Kulturminner**

Miljøverndepartementet vil understreke at kulturminnemyndighetene skal høres før det gis tillatelse til tiltak som berører kulturminner, jf. blant annet § 3 pkt. 1.3.

Miljøverndepartementet

t i l r å r

Forskrift om Verneplan for Sølen fastsettes i samsvar med vedlagte forslag (vedlegg 1).

Innhold

1	FORSLAG.....	1
1.1	Hjemmelsgrunnlag.....	1
1.2	Naturmangfoldloven kapittel II.....	1
1.3	Verneverdier	3
1.4	Trusler mot verneverdiene.....	3
1.5	Andre interesser	3
2	SAKSBEHANDLING	4
2.1	Bakgrunn.....	4
2.2	Saksgang	5
2.3	Forholdet til konsekvensutredninger.....	5
2.3.1	Utredningsprogrammet.....	5
2.3.2	Merknader til konsekvensutredningene	5
2.4	Planstatus	6
3	VIKTIGE ENDRINGER UNDER VERNEPLANPROSESSEN	6
3.1	Lovgrunnlaget.....	6
3.2	Endring i verneplanens arealomfang.....	6
3.3	Områder tatt ut av verneplanen etter høring.....	7
3.4	Endring av foreslått forskrift	7
4	FORVALTNING, ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER.....	7
5	HØRING AV VERNEFORSLAGET.....	7
6	MERKNADER TIL VERNEFORSLAGET.....	8
6.1	Generelle merknader	8
6.2	Navn på verneområdet.....	10
6.3	Saksgang og prosess.....	10
6.4	Valg av verneform.....	10
6.5	Vern og bruk.....	11
6.6	Forvaltning av verneområdet	12
6.6.1	Forvaltningsmyndighet og rådgivende utvalg	12
6.6.2	Forvaltningsplan.....	14
6.6.3	Oppsyn	15
6.7	Erstatning	16
6.8	Merknader til avgrensningen av verneområdet.....	16
7	MERKNADER TIL VERNEFORSKRIFTEN.....	21
7.1	Grunneier- og rettighetsforhold.....	21
7.2	Verneformålet	21
7.3	Inngrep i landskapet.....	22
7.3.1	Veier og kjøretraseer	22
7.3.2	Tiltak knyttet til hytter og andre anlegg	23
7.3.3	Hensetting av campingvogner m.m.	27
7.3.4	Vedlikehold av anlegg	27
7.3.5	Opplag av båter.....	28
7.3.6	Massetak, masseforflytning, steinbrudd.....	28

7.3.7	Nydyrking og beitekulturivering.....	29
7.3.8	Terrenginngrep i forbindelse med skiløypetraseer.....	30
7.3.9	Stier, løyper, bruer, klopper, skilt.....	30
7.3.10	Basestasjon til digitalt nødnett.....	31
7.4	Plantelivet.....	32
7.4.1	Beiting.....	32
7.4.2	Lavsanking.....	32
7.4.3	Skogsdrift.....	33
7.4.4	Vedhogst.....	34
7.5	Dyrelivet.....	34
7.5.1	Jakt og fiske.....	34
7.6	Ferdse.....	35
7.7	Motorferdse.....	36
7.8	Kulturminner.....	42